

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Освітній ступінь «МАГІСТР»

на тему: «**Організація обліку розрахунків з бюджетом в частині
адміністрування податку на додану вартість *******»

Виконав: студент VI курсу, групи Оп-61
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Юматов Ю. С.
(прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н., доцент Мирончук З.П.
(прізвище та ініціали)

Рецензент: _____ + _____
(Прізвище та ініціали)

ДУБЛЯНИ 2024
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Освітній ступінь МАГІСТР
Спеціальність 071 «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
обліку та оподаткування
(назва кафедри)

(підпис)
д.е.н, проф. Гнатишин Л.Б.
(прізвище, ім'я, по батькові)
« ____ » _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТКИ

Юматов Юлії Сергіївни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи): «Організація обліку розрахунків з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість у *****»

Керівник проекту (роботи): Миرونчук Зоряна Петрівна, к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ЛНУП від « 16 » жовтня 2024 року №740/к-с

2. Строк подання студентом проекту (роботи) до « 10 » грудня 2024 року

3. Вихідні дані до проекту (роботи): нормативно-літературні джерела за темою роботи, дані аналітичного та синтетичного обліку, річна фінансова та статистична звітність досліджуваного підприємства, методичні рекомендації

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ В ЧАСТИНІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

1.1 Економічна сутність податку на додану вартість

1.2 Нормативно-правове та літературне забезпечення механізму нарахування і справляння податку на додану вартість

1.3 Методика досліджень

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І АУДИТ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ З БЮДЖЕТОМ В ЧАСТИНІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

2.1 Аналіз фінансово-господарської діяльності та стану розрахунків з бюджету частині адміністрування податку на додану вартість у *****

2.2. Організація обліку розрахунків з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість

2.3 Аудит механізму розрахункових операцій з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

3.1 Розроблення положень з формування ефективної облікової політики в частині адміністрування податку на додану вартість в *****

3.2. Оптимізація синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з податку на додану вартість на основі комп'ютерних технологій.

3.3 Вдосконалення вітчизняної податкової системи та адміністрування податку на додану вартість до вимог ЄС у відповідності із МСФЗ

3.4 Вдосконалення аудиту механізму розрахункових операцій з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік графічного матеріалу 16 рисунків, 11 таблиць,

6. Дата видачі завдання «20» лютого 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи
1.	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі КР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки; підготовка картографічних матеріалів для кваліфікаційної роботи).	20.02.2024-15.04.2024р.
2.	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	16.04.2024-15.08.2024р.
3.	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Кінцеве редагування пояснювальної записки; оформлення кінцевого варіанту роботи та інших графічних матеріалів, які представляються до захисту в ЕК).	16.08.2024-18.11.2024р.
4.	Кінцеве оформлення кваліфікаційної роботи (здача пояснювальної записки керівнику КР; виправлення його зауважень; здача КР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	19.11.2024-02.12.2024р.
5.	Підготовка до захисту в ЕК. Пробний захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником КР; виправлення зауважень у графічній частині).	10.12.2024р.

Студент _____ Юматов Ю.С.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи) _____ Миرونчук З.П.
(підпис) (прізвище та ініціали)

УДК 657:336.26

*Організація обліку розрахунків з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість у «*****».*

Юматов Ю.С. – Кваліфікаційна робота. Кафедра обліку та оподаткування – Дубляни, Львівський НУП, 2024.

75 с. текст. част., 11 табл., 16 рис., 37 джерел

Перший розділ висвітлює економічну сутність розрахунків з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість, його роль у податковій системі та вплив на економіку, нормативно-правове та літературне забезпечення обліку та адміністрування ПДВ та основні методи досліджень в системі адміністрування податку на додану вартість.

У другому розділі розкрито організаційно-економічну характеристику досліджуваного підприємства, проаналізовано основні економічні показники діяльності. Висвітлено стан обліку та адміністрування податку на додану вартість в досліджуваному підприємстві. Розглянуто первинний, аналітичний та синтетичний облік податку на додану вартість.

У третьому розділі розглянуто питання автоматизації та удосконалення обліку та адміністрування податку на додану вартість. Надано пропозиції щодо удосконалення процесу обліку податку на додану вартість

Результати кваліфікаційної роботи можуть бути використанні як пропозиції щодо покращення обліку та адміністрування податку на додану вартість.

АНОТАЦІЯ

В дипломній роботі висвітлено теоретичні, методологічні та нормативно-правові аспекти розрахунків з бюджетом в частинні адміністрування податку на додану вартість. Досліджено стан розрахунків з бюджетом та організацію обліку розрахунків в частині ПДВ у *****. Висвітлено процес аудиторської перевірки розрахунків з ПДВ, що спрямовується на оцінку відповідності встановленим вимогам і стандартам.

Проаналізовано особливості адаптації національного податкового законодавства до вимог Європейського Союзу відповідно до стандартів МСФЗ. Результати цього дослідження сприяють вдосконаленню податкової системи України, підвищенню прозорості та ефективності ПДВ, а також забезпеченню інтеграції України до світової спільноти.

Ключові слова: облік, податок на додану вартість, податковий кредит, податкове зобов'язання, податкова декларація, облікова політика, автоматизація обліку.

ANNOTATION

The thesis highlights the theoretical, methodological and regulatory aspects of settlements with the budget in terms of value added tax administration. The state of settlements with the budget and the organization of accounting for VAT settlements in LLC «Ukrinstal Lviv» are investigated. The process of auditing VAT payments aimed at assessing compliance with the established requirements and standards is highlighted.

The peculiarities of adaptation of national tax legislation to the requirements of the European Union in accordance with IFRS standards are analyzed. The results of this study contribute to improving the tax system of Ukraine, increasing the transparency and efficiency of VAT, and ensuring Ukraine's integration into the international community.

Keywords: accounting, value added tax, tax credit, tax liability, tax return, accounting policy, accounting automation.

ЗМІСТ

	Ст.
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ В ЧАСТИНІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ.....	10
1.1 Економічна сутність податку на додану вартість.....	10
1.2 Нормативно-правове та літературне забезпечення механізму нарахування і справляння податку на додану вартість.....	16
1.3 Методика досліджень.....	21
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І АУДИТ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ З БЮДЖЕТОМ В ЧАСТИНІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ.....	25
2.1 Аналіз фінансово-господарської діяльності та стану розрахунків з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість у *****	25
2.2. Організація обліку розрахунків з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість.....	36
2.3 Аудит механізму розрахункових операцій з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість.....	44
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ.....	50
3.1 Розроблення положень з формування ефективної облікової політики в частині адміністрування податку на додану вартість в *****	5
0	
3.2. Оптимізація синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з податку на додану вартість на основі комп'ютерних технологій.....	54
3.3 Вдосконалення вітчизняної податкової системи та адміністрування податку на додану вартість до вимог ЄС у відповідності із МСФЗ.....	59
3.4 Вдосконалення аудиту механізму розрахункових операцій з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість.....	62
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71

ВСТУП

Податок на додану вартість вважається найкращою сучасною формою непрямих податків, яка складає основну частину в формуванні державного бюджету в багатьох розвинених країнах світу.

Основні переваги даного податку полягають в стабільному надходженні до бюджету, велика база оподаткування, а податкове навантаження на кінцеву продукцію не залежить від обороту товару чи етапів створення вартості.

На сьогодні податок на додану вартість має достатню кількість недоліків, які спричинені недосконалою податковою системою в нашій державі. В першу чергу, ПДВ має складний механізм адміністрування, можливі варіанти ухилення від сплати ПДВ, що працює через нестале нормативно-правове забезпечення, часті затримки в бюджетному відшкодуванні.

Усі податки є надважливим інструментом в регулюванні фінансового росту та розвитку економіки України за умов об'єднання процесів. Важливо дослідити фіскальну ефективність даного податку та створити умови для покращення рівня ефективності.

Теоретичні та практичні аспекти ПДВ в Україні досліджували такі науковці: Ф.Ф. Бутинець, Н.М. Малюга, В.В. Сопко, О.В. Фомина, О.М. Чабанюк, Ю.Єфименко, В. Кміть, І. Луніна, Н. Малиш, В. Мельник, В. Опарін, П. Сидор.

Податок на додану вартість займає досить велику частину доходу при створенні державного бюджету, тому що ПДВ є податком на споживання, тому його сплачують кінцеві покупці. Через складне законодавство в Україні в частині адміністрування ПДВ існує багато маніпуляцій з сторони тіньової економіки.

ПДВ має досить важливу фіскальну функцію, що показує та забезпечує зв'язок між вдалою податковою політикою держави та продуктивним управлінням цим податком на макrorівні. Правильність даних щодо нарахування та сплати показує аудит ПДВ.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в дослідженні методологічних аспектів і організаційних аспектів обліку ПДВ та його адміністрування в розрахунках з бюджетом.

Для досягнення мети було виконано такі завдання:

- Розкрито економічну сутність податку на додану вартість;
- Розглянуто нормативно-правове та літературне забезпечення механізму нарахування і справляння податку на додану вартість;
- Визначено методику дослідження;
- Проаналізовано фінансовий стан підприємства;
- Розглянуто порядок нарахування і сплати ПДВ;
- Досліджено стан розрахунків з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість;
- Розкрито процес подання податкової декларації з ПДВ;
- Проаналізовано механізм аудиту розрахункових операцій з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість;
- Висвітлено умови для покращення обліку та контролю розрахунків з бюджетом за ПДВ;
- Проаналізовано вітчизняну податкову систему та адміністрування податку на додану вартість до вимог ЄС у відповідності із МСФЗ.

Об'єктом дослідження система обліку ПДВ в «*****».

Предметом дослідження є методичні підходи та організаційні аспекти ведення обліку ПДВ на підприємстві.

Методи дослідження. В роботі використано загально-наукові методи: спостереження, вимірювання та порівняння.

Інформаційна база дослідження складається з праць вітчизняних вчених, економістів, нормативних правових актів, довідкових матеріалів, матеріалів науково-практичних зібрань, інтернет-ресурсів, статистичних даних, первинної документації та фінансової і податкової звітності *****.

Практичне значення отриманих результатів. Визначено та опрацьовано методичні аспекти та підходи в покращенні обліку і аудиту розрахунків з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у відображенні основних аспектів обліку розрахунків з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість. Суть наукової новизни визначається через теоретичні та практичні рішення:

— розгляд класифікації та складу розрахунків з бюджетом в частині адміністрування ПДВ, що забезпечує висвітлення підходів та методів обліку і звітності.

— аналіз методів та принципів обліку податку на додану вартість, що сформовані на основі національних стандартів бухгалтерського обліку.

— запропоновано нові варіанти автоматизації обліку ПДВ, що зменшує час формування звітності та правильність облікових даних.

— знайдено шляхи оптимізації аудиту ПДВ.

— запропоновано внутрішні положення до облікової політики підприємства в частині адміністрування податку на додану вартість.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ В ЧАСТИНІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

1.1 Економічна сутність податку на додану вартість

Розвиток економіки в Україні та її інтегрування до ЄС напряду залежить від створення системи оподаткування, що може надавати потрібне забезпечення фінансовими джерелами для реалізації основних функцій держави.

Податки являються економічним зв'язком у взаємовідносинах суспільства, що є головним напрямом доходів в державний бюджет і виступають інструментом для впливу держави на внутрішній фінансовий стан.

Оподаткування це основа функціонування податкової системи, його визначення та дослідження складається з характеристики змісту податків та їхнього адміністрування. Згідно з чинним податковим законодавством України, податок являє собою обов'язковий платіж, який справляється платника податку.

Податкова система, що існує в Україні є досить складною, мінливою і потребує внутрішньої злагодженості. З цього приводу з'являється потреба в створенні механізму, що буде більш простішим та більш оптимізованим як для роботи платників податку, так і для держави [8].

З усіх можливих різновидів податків, що існують в різних країнах, вагому позицію в системі оподаткування посідають непрямі податки, одним з яких є податок на додану вартість (ПДВ). ПДВ характеризується досить великою базою, що підлягає оподаткуванню та є нейтральним відносно приймання економічних висновків щодо споживання та інвестування. Проведемо аналіз економічного впливу ПДВ в порівнянні з іншими податками (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Ефективність ПДВ в порівнянні з іншими податками

Податок	ПДВ	ПДФО, податок на прибуток	Акцизний податок
База оподаткування	Товари, послуги, роботи	Дохід фізичних чи юридичних осіб	Алкоголь, тютюнові вироби, паливо
Ставка податку	Фіксована (20%, 14%,7%,0%)	Прогресивна або пропорційна	Залежить від продукції, яка оподатковується
Хто сплачує	Кінцевий споживач	Платник податку	Кінцевий споживач
Економічний вплив	Вливає на споживання через збільшення цін	Вливає на роботу та інвестування	Зменшує використання та споживання шкідливих товарів
Рівень ухилення від сплати	Досить високий через створення «податкових ям»	Належить до середнього, ухилення можливе через приховування доходів	Залежить від обсягів продажу
Рівень складності адміністрування	Адміністрування досить складне (реєстрація ПН в ЄРПН, складний процес відшкодування)	Не такий складний як ПДВ, середній (збір первинної документації та правильне відображення в обліку для подальшого заповнення декларацій)	Не такий складний, бо полягає в контролі за продажами

Вплив бюджет	Основна дохідна частина бюджету	В загальному стабільне надходження доходів	Спеціальне джерело доходів
Вплив на громадян	Помірний, на всіх розподіляється однаково	Можливе використання пільг для незабезпечених осіб	Має прямий вплив як на здоров'я людини, так і на екологію

На основі таблиці можна зробити висновки, що податок на додану вартість є найбільш ефективним механізмом, що формує бюджет, але адміністрування є складним та потребує покращення. Далі розглянемо історичне утворення досліджуваного податку.

Першим науковцем, що дослідив механізм ПДВ, був француз Моріс Лоре у 1954 році. Ним було виділено переваги цього податку порівняно з тодішніми податком з продажу та податком з обороту. Початок застосування податку на додану вартість в Україні припадає на 1992 рік. Відтоді основну частину податкових надходжень до бюджету складає саме податок на додану вартість. Тоді його було запроваджено для постійних надходжень до бюджету, щоб забезпечити відновлення економіки після Другої світової війни.

Такий універсальний податок як ПДВ має прямий вплив на споживання та утворення цін на внутрішньому ринку. Так як він включається у вартість товарів робіт чи послуг, тому має безпосередній вплив на можливість купувати ці товари. Через це підприємства мають адаптувати своє виробництво чи торгівлю до попиту, який має тенденцію знижуватися через збільшення цін. Податок на додану вартість має фіскальний вплив, тому що забезпечує витрати бюджету для розвитку внутрішнього ринку чи соціальних програм.

У 2010 році, коли було прийнято Податковий кодекс, розпочалась нова стадія розвитку податкової системи. Значення, становлення бази оподаткування, нарахування та сплата податку на додану вартість висвітлено в

розділі 5 в Податковому кодексі України під назвою «Податок на додану вартість».

Об'єктом оподаткування ПДВ є додана вартість, а саме сума товару, утворюється на певному етапі виробництва цього товару.

До суб'єктів ПДВ належать фізичні та юридичні особи, що провадять підприємницьку діяльність в галузі виробництва, продажу товарів та послуг, але платником ПДВ являється споживач в незалежності від того чи це фізична особа чи юридична.

Розміри ставок ПДВ визначаються Податковим кодексом України. Ставка податку залежить від бази оподаткування (рис. 1.2).

0%	Застосовується до товарів, що вивозяться за межі митної території, у режимах експорту, реекспорту чи безмитної торгівлі.
7%	Накладається на техніку та вироби медичного призначення, лікарські засоби. Послуги з проведення різних мистецьких вистав та показу фільмів.
14%	Оподаткування сільськогосподарської продукції, яка постачається на митній території України та класифікується згідно кодів УКТ ЗЕД: 1001, 1003, 1005, 1201, 1205, 1206.
20%	Стандартна ставка ПДВ, що застосовується до всіх товарів, послуг та робіт, що не підлягають оподаткуванню за ставками 0%, 7% та 14%.

Рис. 1.1 Ставки ПДВ*

*Розробка автора на основі [37]

Економічна суть ПДВ лежить в тому, що він входить до складу початкової вартості, що створюється на окремому етапі виробництва чи обороту, і сума цього податку входить до суми продажу товарів, робіт чи послуг. Нарахування ПДВ та його сплата формується на основі усіх актів купівлі чи продажу, від початку виробництва й до його реалізації.

Величина ПДВ встановлюється як різниця між сумою податкового зобов'язання, що утворилося від продажу товарів (робіт, послуг) і сумою податкового кредиту, сплаченого постачальником матеріалів, робіт і послуг. При власному виробництві чи обороту товарів, організація покриває свої

витрати і додає податок до початкової суми. Виходячи з цього, можна вважати, що організації є платниками ПДВ лише формально, адже вони здійснюють перерахування податку до бюджету сплаченого споживачами при купівлі товарів (робіт, послуг). Тобто витрати на сплату податку виходять не з власних доходів організації, фактично ці витрати лежать на покупцеві продукції, робіт чи послуг.

ПДВ має важливу економічну функцію, що впливає на розвиток економіки в державі та її управлінням, розподіл доходів, дієве виробництво, зовнішню комерцію.

Основними функціями ПДВ як важливого компонента державної податкової системи є: фіскальна, соціальна, регулююча, розподільча та стимулююча (рис 1.2).

Рис.1.2 Основні функції податків*

*Розроблено автором на основі [26]

Податок на додану вартість запроваджено більше ніж в 160 країнах світу. Для покращення оподаткування ПДВ багато країн реформують податкову систему. Основними елементами реформування є зменшення ставок на товари

першої потреби, спрощення системи адміністрування ПДВ, усунення варіантів щодо ухилення від сплати податку.

Ставки податку показують на скільки держава створює тиск на суб'єктів підприємницької діяльності. При високих ставках знижується бажання громадян працювати та декларувати свої доходи, тому зменшується рівень бюджетних надходжень до бюджету від податків і розширюється бізнес у сфері тіньової економіки. На рисунку 1.3 наведено порівняльні дані ставок ПДВ в Україні та країнах ЄС.

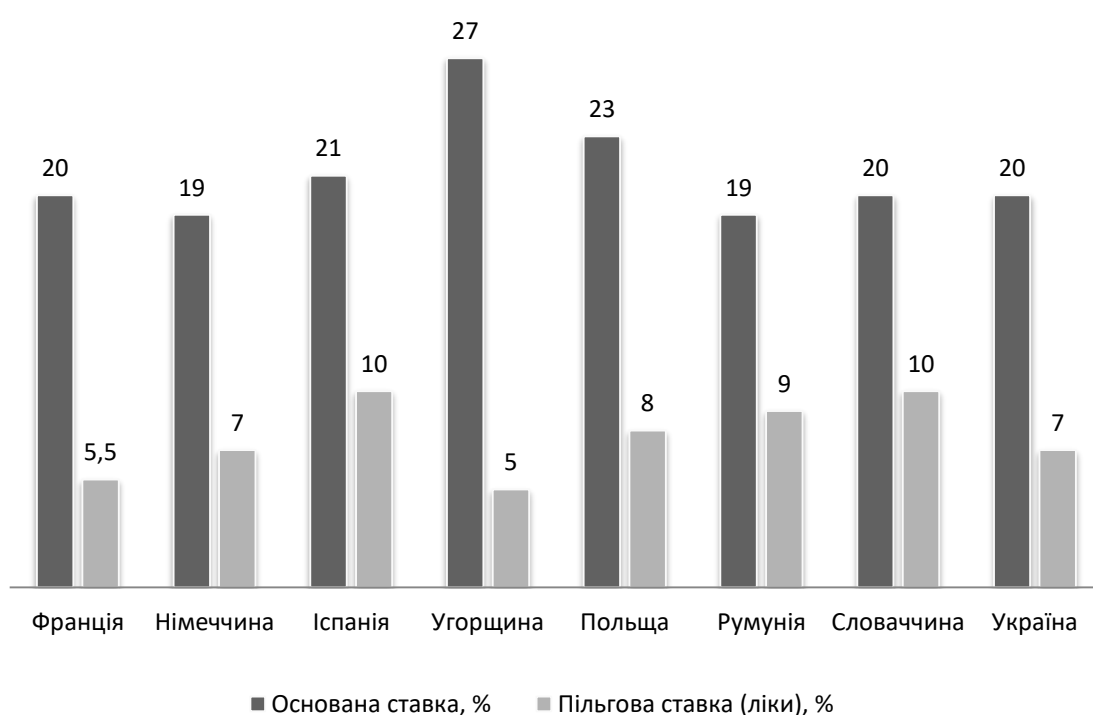

Рис.1.3 Ставки ПДВ в країнах ЄС та Україні*

*Розроблено автором на основі [27]

Через те, надбавка у вигляді ПДВ на різні товари, продукцію, роботи чи послуги в більшості становить 20%, незважаючи на те, скільки етапів виробництва пройшли, в яких оборотах були задіяні та в яких країнах вони вироблялись. Сам податок сплачується із «кишень» покупців в будь-якому випадку. Також сплата ПДВ до бюджету ймовірно може мати негативний вплив на фінансовий стан підприємства. Це пояснюється тим, що терміни сплати податку в бюджет встановлені за фактом здійснення господарської операції: реалізація товарів, робіт чи послуг або надходження коштів за відвантажені

товари або надані послуги. При затримці надходжень коштів від покупців за реалізовані товари та надані послуги, платник ПДВ сплачує податок до бюджету за власний кошт.

1.2 Нормативно-правове та літературне забезпечення механізму нарахування і справляння податку на додану вартість

Організація бухгалтерського обліку в підприємствах має здійснюватися і керуватись згідно з діючим законодавством.

Нормативна та правова база предмету бухгалтерського обліку в сфері контролю фінансово-господарської діяльності підприємств складається зі законів та різних нормативно-правових актів (накази, постанови, рішення, положення, інструкції та ін.), що подані в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Характеристика нормативно-правової бази обліку розрахунків з бюджетом за податком на додану вартість

№ з/п	Нормативно-правовий акт	Короткий зміст	Застосування в обліковому процесі
1	2	3	4
1	Конституція (Основний Закон) України, Прийнятий ВР України від 01.01.2020 р. [10]	Висвітлюються права та обов'язки органів управління, суб'єктів підприємницької діяльності та фізичних осіб - підприємців в Україні	Регулюється забезпечення діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності
2	Господарський кодекс: Закон України: затв.	В кодексі зазначаються різновидності підприємств та їх можливих об'єднань,	Застосовується характеристика підприємства, його

	Постановою ВР України від 15.11.2024 р. № 436-IV [6]	показано порядок реєстрації організацій та їх створення. Розглядається питання обліку та звітності	діяльності та визначення облікової політики
3	Про господарські товариства: Закон України: затв. Постановою Верховної Ради України від 31.03.2023 р. № 1576-XII [20]	Подається характеристика видів товариств, права та обов'язки учасників. Розглядаються питання щодо прибутку, обліку, та звітності підприємств	Можливе застосування для організаційно-економічної характеристики підприємства

Продовження табл. 1.2

4	Податковий кодекс України, затв. Постановою Верховної Ради України від 01.12.2024 № 2755-VI [28]	Наведено загальні положення щодо оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності	Використовується під час організації аналітики та обліку діяльності підприємства
5	Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 03.09.2024 р. № 996-XIV [19]	Визначено основні положення щодо обліку та звітності, регулювання обліку державою. Наведено вимоги для фінансових звітів підприємства згідно облікових документів	Створено для правильної організації бухгалтерського обліку на підприємстві та правильного подання фінансових звітів
6	Про Митний тариф України: Закон	Регламентує необхідність сплачувати до бюджету	Окреслює об'єкти, що підлягають

	Україні від 19.10.2022 р. № 2697-IX [22]	податок на додану вартість, платників нерезидентів, що здійснюють свою діяльність в Україні щодо надання певних електронних послуг	оподаткуванню ПДВ, пов'язані із наданням електронних послуг фізичним особам в Україні
7	Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 23.09.2024 р. № 755-IV [21]	Наведено умови реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців	Наданні інформації щодо реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців
8	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затв. Наказом МФУ від 23.02.2024 р. № з0893-99 [9]	Застосовується для ведення обліку та його відображення на рахунках активів, зобов'язань, капіталу	Застосовується для відображення в системі обліку та звітності господарських операцій, які здійснюються суб'єктами підприємницької діяльності під час виробництва

Продовження табл. 1.2

9	Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському	Містить інформацію щодо правильності заповнення первинних документів, реєстрів та їх характеристики.	Застосовується для організації первинних документів та
---	--	--	--

	обліку: затв. Наказом МФУ від 09.03.2023 р. № z0168-95 [30]	Значення організації документообігу та їхнє зберігання	документообігу з податку на додану
10	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затв. наказом МФУ від 03.11.2020 р. № z0860-99 [15]	Наведено узагальнену методику щодо обліку доходів та відображення їх у фінансовій звітності	Інформація щодо організації обліку та контролю отриманих доходів
11	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв. наказом Міністерства фінансів України від 03.11.2020 № z0027-00 [16]	Наведено узагальнену методику щодо обліку витрат та відображення їх у фінансовій звітності	Інформація щодо організації обліку та контролю витрат
12	План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування, затв. Наказом МФУ від 29.07.2022 р. № z0892-99 [24]	Наведено поділ рахунків за класами (активи, зобов'язання, капітал, доходи і витрати), що показує точний облік активів підприємства та їхнього руху	Впливає на дотримання стандартів звітності та спрощує контроль фінансових операцій

Дане дослідження полягає у вивченні сутності податку на додану вартість, тому варто зробити аналіз літературного забезпечення наукових праць вітчизняних науковців.

Ф.Ф. Бутинець вивчає питання організації обліку ПДВ, підкресливши важливість впровадження електронного адміністрування для мінімізації ризику ухилення від сплати податків [3].

В статті «Особливості первинного та аналітичного обліку ПДВ у сучасних умовах господарської діяльності українських підприємств», авторами якої є Р.Б. Сокольська, В.Д. Зелікман та О.А. Абрамян висвітлено питання щодо проблем ведення аналітичного та первинного обліку податку на додану вартість. В науковій роботі запропоновано зміни до у формах первинних документів та додаткові субрахунки. Це дозволить підприємствам покращити точність і прозорість податкової інформації та сприятиме ефективнішому контролю за ПДВ. [32]

Шуневич А.С. в своїй роботі на тему «Фіскальна ефективність податку на додану вартість в Україні» присвятив свою працю аналізу адміністрування ПДВ в Україні та наскільки ефективно цей податок виконує свою функцію в державі. Автором розроблено методичні рекомендації для кращої оцінки ефективності адміністрування ПДВ. Висвітлено можливості підвищення зборів водночас зі зменшенням податкових втрат. [36]

Стаття «Проблеми справляння ПДВ в Україні та шляхи їх вирішення», авторкою якої є Інна Кіянчук, містить в собі аналіз проблем, що виникають в процесі справляння ПДВ, разом із зловживаннями та не відшкодованими сумами податку. Також авторка висвітлює рекомендації щодо змін в системі ПДВ для підвищення прозорості та ефективності адміністрування даного податку. [12]

О.М. Чабанюк разом з Лобода Н.О. та Кравець М.Б., навели в своїй роботі рекомендації щодо спрощення адміністрування ПДВ шляхом інтеграції сучасних інформаційних технологій. Сказано, що «Спрощення адміністрування податку можливе шляхом застосування технологій блокчейн, що підвищує безпеку та прозорість операцій.» [13]

Не менш важливим аспектом вивчення адміністрування податку на додану вартість є застосування інформації щодо судової практики.

Дане дослідження показує головні аспекти судових спорів щодо обліку ПДВ. Найбільш поширеними є дискусії, спори щодо безпідставного блокування податкових накладних податковою службою. На досліджуваному

підприємстві кожен суд вставав на сторону *****, визнаючи що усі податкові відповідають вимогам. В більшості ПН блокують через критерії ризиковості. Податкові органи не надають конкретних підстав, через які заблоковано ПН.

Ще однією проблемою є спори щодо визнання податкового кредиту. Це можливе при ненадійність контрагентів чи не вірному оформленні первинних документів. В даному випадку судова практика показує, що в більшості суди встають на сторони платників, які не можуть відповідати за порушення постачальника.

Важливим елементом покращення забезпечення ПДВ в Україні є його відповідність до податкового законодавства ЄС. Проведемо аналіз відповідності законодавства України основним вимогам ЄС, а саме Директиви 2006/112/ЄС [7] щодо ПДВ станом на 2024 (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Відповідність законодавства України вимогам ЄС щодо ПДВ

Сторона регулювання	Законодавство України	Вимоги ЄС	Рівень відповідності
Основна ставка ПДВ	20%	Мінімум 15% (Директива 2006/112/ЄС)	Відповідає
Пільгові ставки	7%, 0% (для окремих товарів та послуг)	Допускається пільгові ставки (нижчі 15%)	Відповідає
СЕА ПДВ	Єдина система адміністрування через електронний реєстр податкових накладних	Вимагається ефективне електронне адміністрування	Відповідає частково
Оподаткування імпорتنих/експортних операцій	Експорт – 0%; імпорт – ПДВ на рівні національної ставки	Застосування стандартних правил на імпорт та експорт	Відповідає

<i>Застосування правил місця постачання</i>	Встановлені правила, але з виключеннями	Правила одного ринку, без виключень	Часткова відповідність
<i>Податковий кредит і відшкодування ПДВ</i>	Передбачено в законодавстві, проте часто затримки у відшкодуванні	Відшкодування має бути ефективним та своєчасним	Часткова відповідність
<i>Контроль та боротьба з махінаціями</i>	Система моніторингу ризиків, автоматичний блок реєстрації сумнівних накладних	Вимагається комплексний контроль, включаючи обмін даними між державами-членами	Відповідає частково

*Розроблено автором

Як висновок, податкове законодавство потребує змін щодо місця постачання та покращення відшкодування ПДВ.

1.3 Методика досліджень

Під час проведення даного дослідження, методологія дослідження сприймається як комплекс наукових принципів та теоретичних поглядів, які впливають на створення системи для вивчення податкового обліку в підприємствах різних форм власності.

Методика поєднує в собі не тільки межі дослідження, а й показує злагодженість відносно аналізу та тлумачення результатів. Разом з тим, методологія дослідження є значною складовою, яка сприяє впровадженню теоретичної системи поглядів в практику завдяки певним методам збору та аналізу інформації.

На сьогодні наукові роботи та методи, які зазначаються в них, використовуються для створення планів покращення соціального та

економічного процвітання. Знання, які використовуються в науці відрізняються від звичайних. Наука вимагає чітко випрацьованої термінології.

Дослідження в науці вимагає більш глибокого вивчення принципів та систем і відрізняється від звичайного різними пізнавальними методами.

Ціллю пізнання є одержання правдивих знань, які чітко відображають дійсність. Такі знання реалізуються як наукові закони, теоретичних підсумків та положень, які перевіряються практично та фігурують об'єктивно.

Такі знання мають вираження в достотних категоріях, а їх структура є мудровою (рис. 1.4).

Діалектика процесу пізнання — це наука про закони і форми зображення в аналізі розвитку і змін в об'єктивному світі, що формується на основі логіки. Суперечність між суб'єктивним пізнавальним процесом й об'єктивною суттю потребує прогресивної боротьби для встановлення дійсності за допомогою логічних доказів та практичного випробування. Усі наукові дослідження складаються з викриття, формулювання та розв'язання набору практичних та теоретичних питань.

Науково-дослідницька робота, в даному випадку створення магістерської роботи по дослідженню обліку ПДВ, здійснюється згідно з наперед визначеним переліком питань. В першу чергу формується тема дослідження та виконується розробка економічних та наукових аргументів.

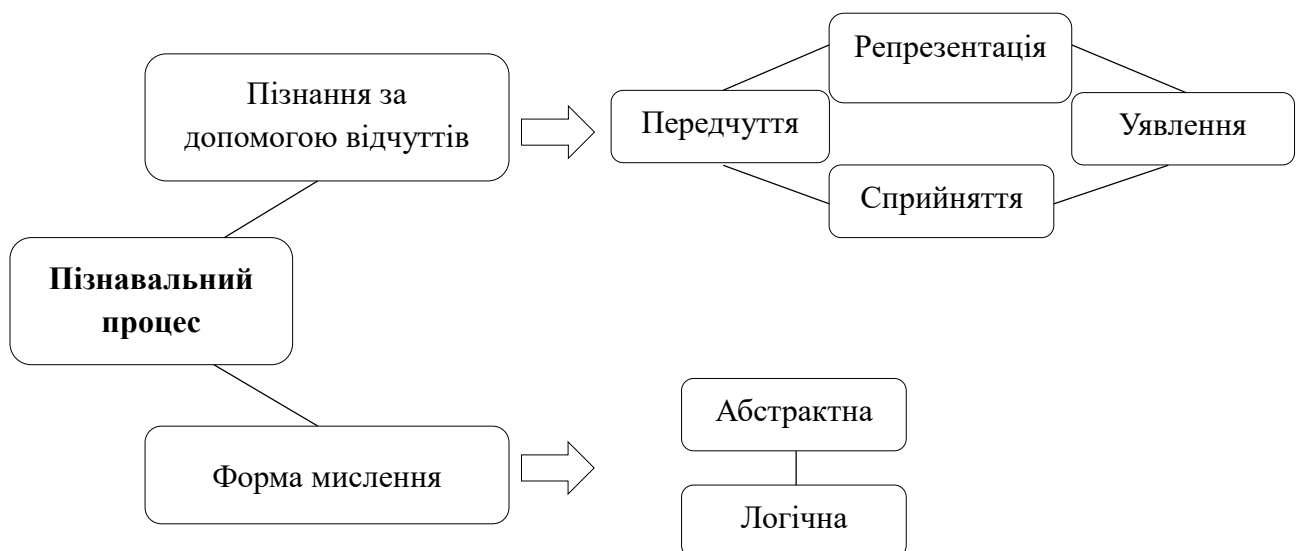

Рис. 1.4 Структура пізнавального процесу

Вид дослідження може бути теоретичним, експериментальним чи поєднувати в собі зразу обидва види. Дане дослідження відноситься до теоретичного і складається з декількох етапів (рис. 1.5).

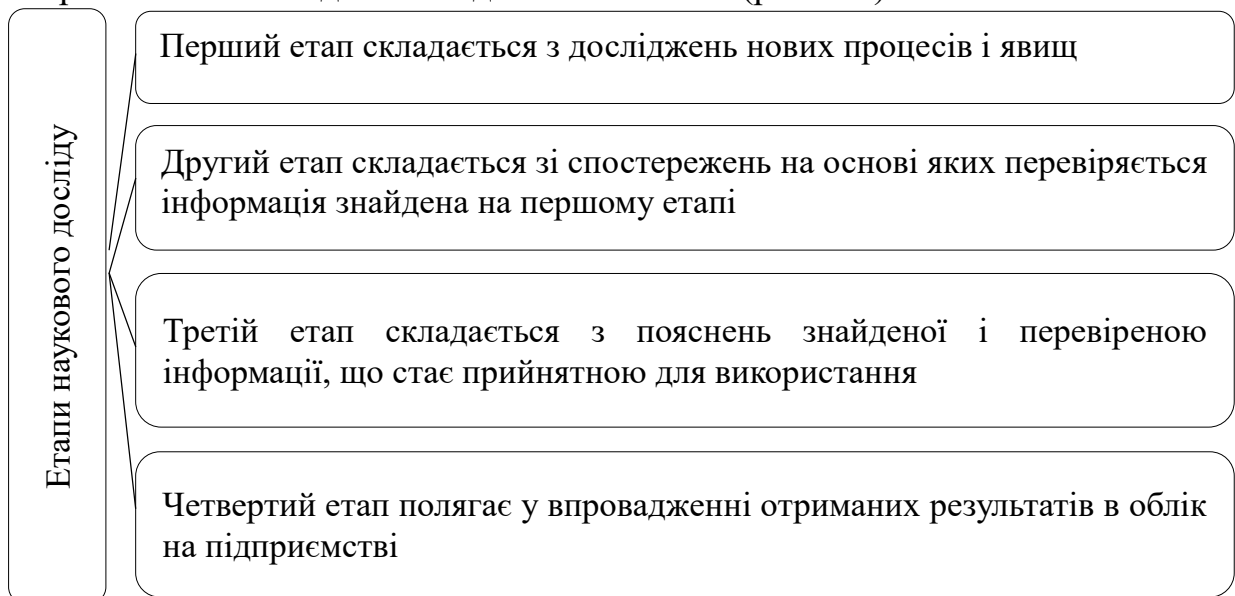

Рис. 1.5 Етапи наукового досліджу

Суть наукового досліджу полягає у вивченні та поясненні явищ і процесів, що існують в навколишньому об'єктивному середовищі та змінюються закономірно.

При проведенні наукового досліджу має бути сформована тема цього досліджу, інструменти для вирішення проблем даного дослідження та його вимірювання, а також методи, які будуть використані.

Вдосконалення, зміна та доповнення комплексу наукових знань, їх систематизація і з'ясування якості наукових здобутків прямо пов'язується з науковим дослідженням. Дослідження являє собою процес вивчення предмету

задля з'ясування виникнення, розвитку та закономірних змін для покращення умов життя суспільства. Наукові дослідження вивчаються на основі певних методів.

В даній роботі було використано наступні методи:

Спостереження — науково-організована система збору даних про різні соціальні та економічні явища і процеси за допомогою збереження даних або опитувань різних осіб.

Вимірювання — процес, під час якого явищам, зібраним даним призначають якісь значення чи властивості. Властивості, що використовуються в теорії мають кількісні та якісні ознаки.

Порівняння — процес, при якому визначаються подібності чи відмінності певних об'єктів, що були зазначені в дослідженні за певними ознаками. Як результат порівняння наводиться відносна величина, що показує різницю між порівняльними величинами. В деяких порівняннях показується скільки одиниць припадає на 100, 1000 і тд. одиниць іншої величини.

Бухгалтерські документи — це документи, в яких зазначається весь зміст господарських операцій в стандартній уніфікованій формі, що містяться на електронних носіях.

Подвійний запис — надає інформацію про всі господарські операції на активному і пасивному рахунках.

Оцінка показує всі об'єкти обліку в одному вимірнику витрат, щоб показати їх у фінансових звітах.

Інвентаризація, що показує фактичну наявність товарів та продукції, грошових коштів, заборгованість кредиторів та дебіторів, що забезпечує відповідність даних між даними обліку та фактичною наявністю.

Визначення собівартості, що здійснюється за допомогою розрахунку суми одиниці готової продукції, наданих послуг чи здійснених робіт.

Фінансовий звіт (Баланс) — звіт про фінансово-економічний стан підприємства, що показує наявність активів, зобов'язань та власного капіталу на визначену дату.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І АУДИТ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ З БЮДЖЕТОМ В ЧАСТИНІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

2.1 Аналіз фінансово-господарської діяльності та стану розрахунків з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість у *****

***** є юридичною особою, створеною за законодавством України 30 квітня 2014 р. Зареєстрований офіс підприємства знаходиться за адресою: 79019, Україна, місто Львів, вулиця Жовківська, 28.

Основною метою діяльності даного підприємства є отримання доходу, що досягається шляхом продажу залізних виробів, водопровідного і опалювального устаткування і приладдя до нього. Директором підприємства є фізична особа – *****.

Крім того підприємство займається такими видами діяльності згідно КВЕД:

- 43.22 Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування;
- 43.29 Інші будівельно-монтажні роботи;
- 46.15 Діяльність посередників у торгівлі меблями, господарськими товарами, залізними та іншими металевими виробами;
- 47.52 Роздрібна торгівля залізними виробами, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами в спеціалізованих магазинах.

Дане підприємство має вигідне місце розташування, що дозволяє здійснювати ефективну торгівлю.

Досліджуване підприємство перебуває на загальній системі оподаткування з ПДВ. Це значить, що підприємство сплачує податок на прибуток — 18%, податок на додану вартість — 20% та єдиний соціальний внесок — 22% (8,41 % із заробітної плати осіб з інвалідністю). При загальній системі оподаткування на підприємство збільшується податкове навантаження, тому що податки сплачуються з включенням усіх доходів та витрат. На загальній системі, щоб зменшити оподаткування прибутку можна включати всі витрати підприємства.

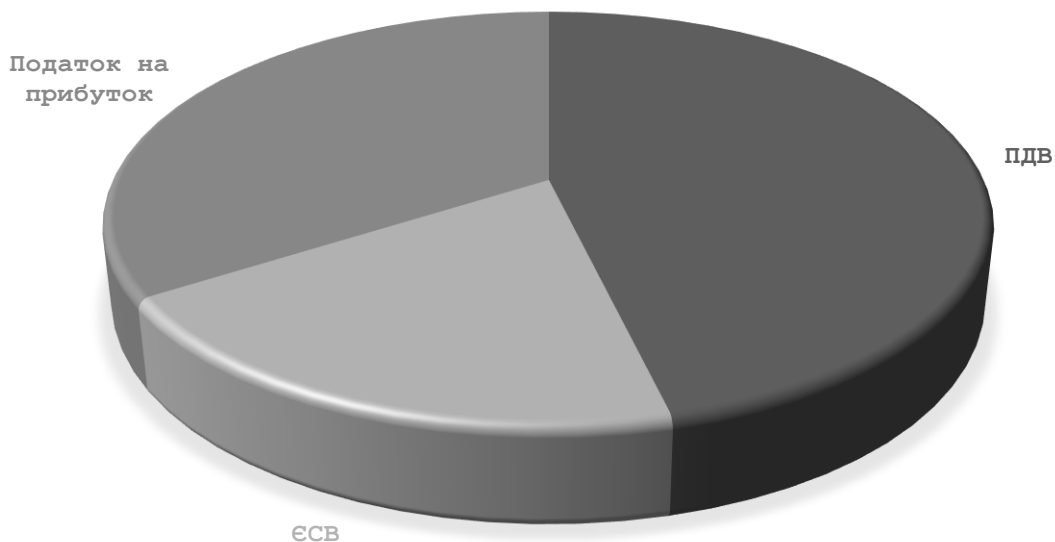

Рис. 2.1 Співвідношення сум податків, що були сплачені *** до бюджету за 2023 рік, тис.грн.**

З рисунку 2.1 можна побачити, що ПДВ складає найбільшу частину зі сплачених податків і його сума становить 511,1 тис. грн. Далі йде сума перерахованого податку з прибутку — 375,7 тис. грн, ЄСВ — 218 тис. грн. ЄСВ перераховується за місцем обліку платника внеску.

Кожен податок відіграє велику роль в утворенні бюджету країни. Сплачені податки покращають економіку в державі та сприяють розвитку.

Досліджуване підприємство виступає податковим агентом для своїх працівників під час виплати заробітної плати (доходу), тому здійснює

нарахування, утримування та сплату ПДФО (податку з доходів фізичних осіб) і ВЗ (військовий збір) до бюджету за своїм місцезнаходженням (рис. 2.2). Також подає підприємство подає податкову звітність згідно з формою № 1ДФ.

Також в Україні існує обов'язковий платіж — екологічний податок, що сплачується з фактичного об'єму викидів, відходів, що розміщуються в довкіллі. Досліджуване підприємство не сплачує даний податок, адже не займається виробництвом, лише оптовою торгівлею.

На рисунку 2.2 подано дані по нарахованому та сплаченому ПДФО та ВЗ за 2021-2023 роки.

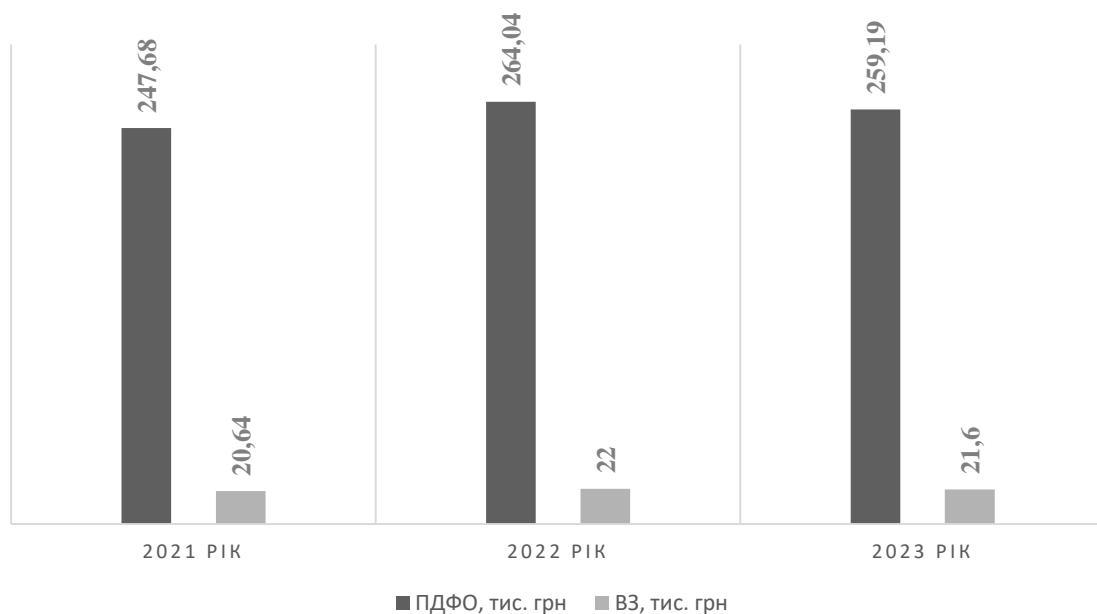

Рис. 2.2 Співвідношення сплаченого ПДФО та ВЗ за 2021-2023 р., тис грн

***** займається торгівлею сантехнічними виробами.

Під терміном «санітарна техніка» маються на увазі технічні засоби, до яких належать системи каналізації, опалення, вентиляції, тепло-, газо- та водопостачання. Важко не погодитись з тим, що на сьогодні сантехнічні товари є важливою частиною нашого життя адже роблять його більш комфортним та «чистішим». Сантехніка призначена для задоволення потреб щодо дотримання санітарних норм згідно законодавства в спорудах житлового і нежитлового характеру.

Так як підприємство займається торгівлею залізними виробами, водопровідним та опалювальним устаткуванням, наведемо порівняльні дані їхнього продажу (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Продаж залізнних виробів, водопровідного та опалювального устаткування, тис. грн (без ПДВ)

Період	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Співвідношення 2021 р. до 2023 р.,%
I квартал	10 954,6	9 897,9	11 464,3	104,65
II квартал	9 283,0	10 608,5	23 921,1	257,69
III квартал	14 083,3	18 718,7	27 037,8	191,98
IV квартал	13 698,9	13 366,5	26 439,9	193,01
Всього:	48019,8	52591,6	88863,1	185,06

На основі таблиці можна зробити такі висновки: загальний обсяг продажів у 2023 році зріс на 85,06% у порівнянні з 2021 роком. Найвищий обсяг продажів у кожному році спостерігається у III кварталі, що може бути пов'язано з сезоном будівельних та ремонтних робіт, які часто плануються на літо-осінь чи збільшенням попитом на устаткування для опалювання перед зимовим періодом.

Проведемо аналіз фінансових показників досліджуваного підприємства ***** на основі фінансової звітності.

Фінансова звітність - це офіційний документ або сукупність документів, які надають інформацію про фінансове становище, результати діяльності та зміни фінансових показників підприємства, організації чи іншої юридичної особи за певний період часу.

Джерелами для складання фінансової звітності є первинні бухгалтерські документи, такі як: накладні, акти виконаних робіт, платіжні доручення, що

відображають реальні господарські операції; акти інвентаризації, що підтверджують фактичну наявність активів на певну дату.

Для аналізу балансу досліджуваного підприємства варто провести горизонтальний та вертикальний аналіз фінансової звітності у співставленні даних організації за певний період часу у відносних та абсолютних величинах. При горизонтальному аналізі балансу порівнюються статті балансу і обчислення абсолютні і відносні показники (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Горизонтальний аналіз балансу ***** за 2023 рік, тис. грн

Показник	На початок року	На кінець року	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
Необоротні активи	732,9	1 360,10	627,20	185,58%
- Основні засоби	732,9	1 360,10	627,20	185,58%
Оборотні активи	33546,4	48 634,60	15 088,20	144,98%
- Запаси	12378	6 756,40	-5 621,60	54,58%
- Дебіторська заборгованість	19881,7	38 626,80	18 745,10	194,28%
- Грошові кошти	42,6	751,3	708,70	1763,62%
Баланс (Активи)	34279,3	49 994,70	15 715,40	145,85%
Власний капітал	9824,7	11 509,20	1 684,50	117,15%
-Зареєстрований (пайовий) капітал	100	100	0,00	100,00%
- Нерозподілений прибуток	9724,7	11 409,20	1 684,50	117,32%
Зобов'язання (Поточні)	24454,6	38 485,50	14 030,90	157,38%
- Розрахунки з постачальниками	17635,6	21 643,20	4 007,60	122,72%
- Інші поточні зобов'язання	6722,8	16 842,30	10 119,50	250,53%
Баланс (Пасиви)	34279,3	49 994,70	15 715,40	145,85%

Проведений аналіз дозволяє зробити наступні висновки:

1. Загальна сума активів за рік збільшилась на 15 715,40 тис. грн або у 1,46 разів. Це збільшення відбулось в основному через збільшення дебіторської заборгованості, що свідчить про збільшення обсягів продажів, але водночас це означає, що підприємство фактично покладається на своїх покупців, які не платять вчасно за товари та послуги, пропоновані підприємством. Але, з іншого боку, ***** на ринку вже багато років і має чітку напрацьовану клієнтську базу. Багато хто з покупців є постійними клієнтами тому очікується, що кошти надійдуть в наступному періоді, і ситуація з показниками ліквідності покращиться.

2. Аналіз пасиву підприємства свідчить про збільшення зобов'язань на 15 715,40 тис. грн або у 1,46 разів. Це збільшення відбулось за рахунок росту кредиторської заборгованості, яка напряму залежить від находжень коштів від покупців за продані товари та надані послуги. Чим менше підприємство отримує кошти за продаж товарів, тим менше може покрити свою заборгованість перед постачальниками.

Вертикальний аналіз балансу полягає в обчисленні відносних показників та показує питому вагу статей в загальному балансі за певний період часу (табл.2.3).

Вертикальний аналіз полягає в тому, що загальну суму балансу позначають як 100% і всі статті у звіті показують як відсоток від загальної суми балансу.

Таблиця 2.3

Вертикальний аналіз балансу *** за 2023 рік, тис. грн**

Показник	На початок року	На кінець року	Частка в % на початок року	Частка в % на кінець року
Необоротні активи	732,9	1 360,10	2,14	2,72
- Основні засоби	732,9	1 360,10	2,14	2,72

Оборотні активи	33546,4	48 634,60	97,86	97,28
- Запаси	12378	6 756,40	36,11	13,51
- Дебіторська заборгованість	19881,7	38 626,80	58,00	77,26
- Грошові кошти	42,6	751,3	0,24	1,50
Баланс (Активи)	34279,3	49 994,70	100	100,00
Власний капітал	9824,7	11 509,20	28,66	23,02
-Зареєстрований (пайовий) капітал	100	100	0,29	0,20
- Нерозподілений прибуток	9724,7	11 409,20	28,37	22,82
Зобов'язання (Поточні)	24454,6	38 485,50	71,34	76,98
- Розрахунки з постачальниками	17635,6	21 643,20	51,45	43,29
- Інші поточні зобов'язання	6722,8	16 842,30	19,61	33,69
Баланс (Пасиви)	34279,3	49 994,70	100	100

З наведених даних можна зазначити, що:

1. Оборотні активи займають значну частку в балансі підприємства, на початку року показник сягає більше ніж 95%. До кінця року цей показник зменшився на 0,58%, що в загальному показує фінансову стійкість підприємства та ліквідність активів, тому що показує стабільність в продажах.
2. Показник основних засобів збільшився у 1,86 разів, в загальній сумі балансу питома вага основних засобів збільшилась на 0,58%. Це показує збільшення матеріального та технічного забезпечення підприємства.
3. Власний капітал підприємства становить 28,66% на початку року та 23,02% на кінець року від загальної суми балансу. Власний капітал

виріс в 1,17 разів, що показує збільшення власних джерел фінансування активів та є позитивним напрямом.

Важливою складовою в управлінні підприємством є оцінювання даних про доходи, витрати та фінансові результати. Така інформація наводиться у Звіті про фінансові результати. Тому проведемо аналіз складу, рівня і динаміки фінансових результатів в розрізі 2021-2023 років (табл. 2.4)

Всі види прибутку у звітному періоді вирости порівняно з попереднім періодом, що, на перший погляд, свідчить про успішну роботу підприємства.

Важливим показником, що показує результативність підприємства є показник рентабельності, який розраховується як співвідношення прибутку до певного показника.

Таблиця 2.4

Аналіз складу, рівня і динаміки фінансових результатів, тис. грн

Стаття	Код рядка	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютне відхилення (2023 р.- 2021 р.)	Відносне відхилення (2023 р./2021 р.*100)
1	2	3	4	5	6	7
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	48825,4	53598,4	89789,4	40964	183,9
Інші операційні доходи	2120	0,3	105,3	99,9	99,6	33300,0
Інші доходи	2240	0,7	-	7,2	6,5	1028,6
Разом доходи (2000+2120+2240)	2280	48826,4	53703,7	89896,5	41070,1	184,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(45006,9)	(48652)	(82493,3)	(37486,4)	183,3
Інші операційні витрати	2180	(3648,0)	(4697,8)	(5301,6)	(1653,6)	145,3
Інші витрати	2270	(-)	(-)	(45)	(45)	-

Разом витрати (2050+2180+2270)	2285	(48645,9)	(53350)	(87839,9)	(39194)	180,6
Фінансовий результат до оподаткування (2280-2285)	2290	171,5	353,5	2056,6	1885,1	1199,2
Податок на прибуток	2300	(30,9)	(63,6)	(375,7)	(406,6)	1215,9
Чистий прибуток (збиток) (2290-2300)	2350	140,6	289,9	1680,9	1540,3	1195,5

Аналіз даних таблиці 2.4 дозволяє зробити такі висновки:

- Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) збільшився на 83,9%, що показує ефективність продажу продукції та покращення положення підприємства на торговому ринку;
- Собівартість реалізованої продукції зросла на 83,3%. Це показує збільшення доходів та стабільну рентабельність;
- Фінансовий результат до оподаткування збільшився у 11,99 разів, що свідчить про покращення фінансових результатів в загальному й показує фінансову ефективність підприємства;
- Чистий прибуток виріс у 11,96 разів, що показує фінансову стабільність підприємства та показує його ефективність на ринку.

На основі таблиці розрахуємо показник рентабельності продажів та витрат:

— Рентабельність продажів (Рп) за 2021-2023 роки:

- 2021 рік

$$R_{\text{п}} = \frac{140,6}{48825,4} \times 100 = 0,29\%$$

- 2022 рік

$$R_{\text{п}} = \frac{289,9}{53598,4} \times 100 = 0,54\%$$

- 2023 рік

$$R_{\text{п}} = \frac{1680,9}{89789,4} \times 100 = 1,87\%$$

Розраховані показники показують постійний ріст підприємства. Це показує покращення результативності діяльності підприємства в порівнянні 2021 року з 2023 на 1,58 %.

Рентабельність витрат (Рв) за 2021-2023 роки визначається за формулою $R_v =$

$$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Сукупні витрати}} \times 100:$$

- 2021 рік

$$R_v = \frac{140,6}{48645,9} \times 100 = 0,29\%$$

- 2022 рік

$$R_v = \frac{289,9}{53350,2} \times 100 = 0,54\%$$

- 2023 рік

$$R_v = \frac{1680,9}{87839,9} \times 100 = 1,91\%$$

Аналіз рентабельності витрат дорівнює аналізу продажів за 2021 та 2022 роки. Це свідчить про контроль підприємством своїх витрат відносно власних доходів. Але показник рентабельності витрат збільшився у 2023 році на 1,62%, що збільшує можливі ризики банкрутства.

***** є платником податку на додану вартість, тому розглянемо співвідношення податкового кредиту та зобов'язань за 2023 рік (рис. 2.3).

На діаграмі ми бачимо динамічне збільшення з січня по червень податкового кредиту та податкових зобов'язань, це свідчить про те, що було збільшено обсяги продаж. Також можна розрахувати відсоток, який сплачується в бюджет.

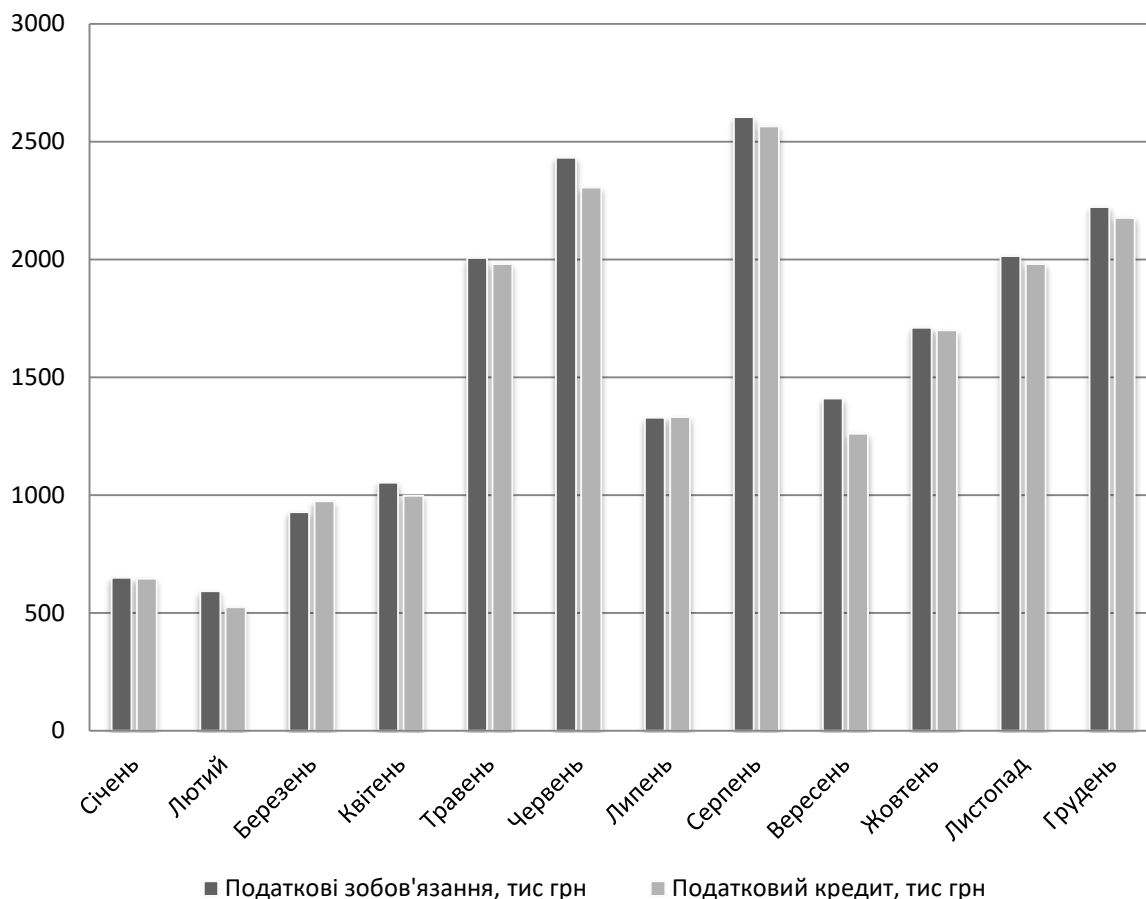

Рис. 2.3 Співвідношення суми зобов'язань та податкового кредиту за 2023 рік, тис. грн

Візьмемо дані за місяць, за який був найбільший обсяг продажів:

— податкові зобов'язання — 2 431,7 тис грн.

— податковий кредит — 2 305,4 тис грн.

— різниця 126,3 тис грн.

— відсоток, який йде до сплати у бюджет: $\frac{126,3}{2431,7} \times 100 = 5,19\%$

Загальна сума сплаченого податку на додану вартість за 2023 рік становить 511,1 тис грн.

ПДВ є ключовим елементом фіскальної системи України і відіграє важливу роль у формуванні державного бюджету. Цей непрямий податок включається у вартість товарів і послуг на кожному етапі їхнього руху від виробника до кінцевого споживача. В таблиці наведені дані по сплаті ПДВ

підприємством «Укрінстал Львів» до державного бюджету за 2021-2023 роки (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Суми ПДВ, які підлягають сплаті або відшкодуванню, тис. грн

Рік	2021 р.		2022 р.		2023 р.		ПДВ, що підлягає сплаті або відшкодуванню		
	ПЗ	ПК	ПЗ	ПК	ПЗ	ПК	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Січень	580,1	441,8	763,3	745,9	649,1	645,2	138,3	17,4	3,9
Лютий	691,6	492,2	834,5	838,3	592,6	523,8	199,4	-3,8	68,8
Березень	1004,5	1010,4	359,5	344,5	928,3	974,0	-5,9	15,0	-45,7
Квітень	574,6	496,5	486,2	443,3	1053,3	996,6	78,1	42,9	56,7
Травень	553,1	608,9	868,0	893,2	2006,3	1980,6	-55,8	-25,2	25,7
Червень	1128,7	1292,7	947,2	961,6	2431,8	2305,5	-64,0	-14,4	126,3
Липень	883,8	875,1	1554,1	1689,4	1328,0	1331,3	8,7	-135,3	-3,3
Серпень	551,3	605,3	1117,9	1124,4	2604,2	2565,1	-54,0	-6,5	39,1
Вересень	1077,4	1137,2	1149,0	1077,6	1410,1	1260,9	-59,8	71,4	149,2
Жовтень	942,4	994,2	956,9	841,9	1709,7	1699,9	-51,8	115,0	9,8
Листопад	627,2	621,4	869,6	824,7	2014,8	1980,6	5,8	44,9	34,2
Грудень	1369,7	1338,4	972,7	821,3	2223,0	2176,6	31,3	151,4	46,4
Всього:	9984,4	9914,1	10878,9	10606,1	18951,2	18440,1	170,3	272,8	511,1

На основі таблиці можна зробити наступні висновки:

1. За три роки, в січні було сплачено 159,6 тис грн податку на додану вартість до бюджету. Податкове зобов'язання може бути більшим за податковий кредит за різних умов. Однією з них є наступна ситуація: ***** отримує авансовий платіж від покупця в останні дні місяця, а товар, який купляє в постачальника для перепродажу отримує вже в наступному місяці (оплата також відбувається в наступному місяці). Згідно з цим підприємство має зареєструвати податкову накладну, не отримавши взамін податковий кредит. Ще одною причиною може бути, те що підприємство в поточному періоді реалізує товари, які закуплені в попередніх періодах. В цій ситуації податкове

зобов'язання також більше за податковий кредит, тому утворюється сума ПДВ, яка підлягає сплаті.

2. В 2023-2023 році за місяць липень сума ПДВ становить -135,3 та -3,3 відповідно. Це свідчить про те, що підприємство має можливість відшкодувати суму податку, але цього не роблять тому що відшкодування ПДВ зменшує ліміт реєстрації податкових накладних та розрахунків коригування. Якщо підприємство має податковий борг з ПДВ, від'ємне значення в декларації в першу чергу витрачається на його погашення. Це дозволяє зменшити фінансове навантаження на підприємство. Також «мінус» у декларації, відповідно до п. 200.4 ПКУ може бути, зарахований до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду.

2.2. Організація обліку розрахунків з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість

Важливим інструментом в регулюванні ПДВ на підприємстві є створення облікової політики, що буде реалізована за допомогою організаційних, технічних та методичних поглядів і відповідатиме вимогам податкового та бухгалтерського законодавства.

Керуючись Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99р. №996-XIV, затвердженими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, керуючись принципом послідовності ведення бухгалтерського обліку з метою забезпечення єдиних принципів, методів, процедур при відображенні поточних операцій в обліку та складанні фінансової звітності, виконуючі вимоги, передбачені Статутом підприємства, з метою одержання прибутків і задоволення матеріальних та інших соціальних потреб працівників підприємства в ***** формується облікова політика [31].

Це робиться шляхом видання наказу щодо «облікової політики», який передбачає здійснення організаційних заходів щодо порядку ведення бухгалтерського обліку, підготовки та подання звітності.

З метою забезпечення ведення бухгалтерського обліку в Т ***** встановлено, що така бухгалтерська організація визначається відповідно до пункту 8 статті 4 Закону про бухгалтерський облік.:

Ведення бухгалтерського обліку здійснюється бухгалтерією підприємства, очолюваної головним бухгалтером. Права та обов'язки головного бухгалтера і всього бухгалтерського персоналу визначаються Законом про бухгалтерський облік і затвердженими посадовими інструкціями:

Головний бухгалтер підприємства відповідно до пункту 7 статті 8 Закону Про бухгалтерський облік, повинен:

а) забезпечувати дотримання встановлених і єдиних методологічних принципів ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, підготовку і здачу фінансової звітності у встановлені терміни;

б) організувати контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій, що здійснюються на підприємстві;

в) брати участь у підготовці документів, пов'язаних з нестачею, і відшкодування збитків, пов'язаних з нестачею, крадіжкою і пошкодженням цінностей компанії.

Наказ головного бухгалтера про постановку і впровадження бухгалтерського обліку на підприємстві є обов'язковим для всіх структурних підрозділів підприємства і для всіх співробітників.

Всі накази головного бухгалтера по іншим структурним підрозділам підприємства (крім бухгалтерії) повинні бути викладені в письмовій формі. Наказом головному бухгалтеру надається право другого підпису, яку він ставить на основних бухгалтерських документах, бухгалтерських записах і пов'язаних з ними звітах [34].

Головний бухгалтер несе персональну відповідальність перед керівником підприємства, призначеним на відповідну посаду акціонерами підприємства. За у разі відсутності головного бухгалтера вищевказані обов'язки покладаються на іншого співробітника бухгалтерії відповідно до іншого

письмового наказу керівника підприємства. За відсутності як головного бухгалтера, так і його представника з поважної причини, відповідно до іншого письмового розпорядження керівника підприємства іншому співробітнику бухгалтерії.

Обов'язки інших співробітників бухгалтерії регулюються посадовими інструкціями, затвердженими керівником підприємства. Затверджено список персоналу, уповноваженого здійснювати господарські операції.

Особа, яка займає посаду, описану в додатку до наказу, несе повну відповідальність за дотримання обов'язків, передбачених чинним законодавством і статутом підприємства, відповідно до посадової інструкції. Затверджено перелік посад, яким дозволено отримувати і видавати товарно-матеріальні цінності. Особа, яка займає вищевказані посади, має право дотримуватися законодавчих актів та обов'язків, передбачених статутом підприємства, відповідно до посадової інструкції та чинних законодавчих актів України.

Інвентаризація активів і зобов'язань, під час якої перевіряються їх наявність, документальне підтвердження і стан та дається оцінка, визначається ефективність застосування окремих принципів, методів і процедур бухгалтерського обліку і розробляються пропозиції щодо зміни окремих параметрів облікової політики на наступний звітний період (рік), проводиться перед складанням річної фінансової звітності підприємства, орієнтовно з 01 жовтня до 30 листопада, в обов'язковому порядку.

Остаточний час і порядок її проведення, відповідальні особи визначаються керівником підприємства окремим письмовим розпорядженням (наказом) керівника підприємства. У всіх інших випадках об'єкти й періодичність проведення інвентаризації визначаються керівником підприємства на підставі чинного законодавства у міру необхідності.

Час та перелік інвентаризації об'єктів визначаються окремим письмовим розпорядженням (наказом) керівника підприємства. Для проведення інвентаризаційної роботи (планових та незапланованих інвентаризацій активів

та зобов'язань, списання основних засобів, малоцінки, інших матеріальних цінностей тощо) затвердити постійно діючу інвентаризаційну комісію у складі: завідувач майстерні - голова комісії, бухгалтер, економіст члени комісії [35].

Ефективна і доцільна організація бухгалтерського обліку податкових розрахунків на підприємстві передбачає вибір найкращої системи оподаткування, методичних методів та засобів організації для провадження обліку. Для оптимізації оподаткування суб'єкта підприємницької діяльності можливе використання податкового планування, яке забезпечує найбільш вигідний варіант розміщення власних активів з метою отримання більшого доходу. Загалом, податкове планування являє собою процес, що формується разом з обліковою політикою і має на меті визначити суми податкових зобов'язань на плановий період та може легально зменшити суму податкових зобов'язань через недоліки в податковому законодавстві України. При використанні податкового планування мінімізується кількість податкових платежів для суб'єкта підприємницької діяльності і збільшується ефективність діяльності господарювання.

Облікова політика в частині адміністрування ПДВ створюється на основі принципу послідовності, з врахування вимог Податкового кодексу України та інших правових документів, що регламентують даний податок.

Розглянемо організацію податкового обліку у *****(рис. 2.4).

Рис. 2.4. Загальна схема обліку ПДВ у *****

У ***** спільну відповідальність за ведення податкового обліку покладено на головного бухгалтера. Конкретні бухгалтерські зв'язки закріплені за окремими співробітниками бухгалтерії:

а) виписка податкових накладних та ведення бухгалтерських книг продажів і закупівель покладені на бухгалтера;

б) розрахунок доходів і витрат покладено на головного бухгалтера. Облік доходів і витрат ведеться за окремими розрахунками у формі звіту про поточний прибуток підприємства.

Крайній термін подання внутрішньої звітності — 15-е число наступного місяця після закінчення звітного періоду. Відповідальність за відповідність поданого звіту реальним бухгалтерським даним та нормативним документам України покладається на головного бухгалтера.

Згідно Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку, що є затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 року та останніми змінами від 10.01.2024 [14], всі дані про податкові розрахунки підприємства узагальнюються на рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами».

Даний рахунок використовується для узагальнення даних про розрахунки організації за усіма податками та обов'язковими платежами до бюджету, враховуючи податки зі співробітників організації. Також рахунок 64 призначений для узагальнення даних і про всі можливі розрахунки з бюджетом (субсидії, дотації).

Порядок нарахування та сплати податків регламентується чинним

законодавством.

За дебетом рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами» відображається інформація про платежі, які підлягають відшкодуванню з бюджету.

За кредитом 64 «Розрахунки за податками й платежами» відображається інформація про платежі, які підлягають сплаті до бюджету.

У ***** для обліку податку на додану вартість використовуються такі субрахунки:

- 641 «Розрахунки за податками»;
- 6432 «Податкові зобов'язання»;
- 6442 «Податковий кредит».

На субрахунку 641 «Розрахунки за податками» обліковуються податки, що були нараховані та сплачені згідно з діючим законодавством (податок на прибуток, податок на додану вартість).

На субрахунку 6432 «Податкові зобов'язання» обліковуються суми ПДВ, розраховані із сум отриманих авансів за товари та різні матеріальні та нематеріальні активи, надані послуги та виконанні роботи, що будуть відвантаженні чи надані.

На субрахунку 6442 «Податковий кредит» обліковуються суми ПДВ, на які підприємство має право зменшити свої податкові зобов'язання.

Ведення аналітичного обліку розрахунків за податками і платежами здійснюється за їхніми видами.

Навіть при введенні СЕА ПДВ, зміни методів самого адміністрування податку на додану вартість не змінили його суть. Відображення в бухгалтерському обліку нарахувань податкових зобов'язань та податкового кредиту, що нараховуються з купівлі-продажу товарів, не змінилося навіть після введення системи електронного адміністрування.

Допоміжним інструментом у введенні податкового обліку на досліджуваному підприємстві є використання системи електронного адміністрування податку на додану вартість (СЕА ПДВ).

СЕА ПДВ — це комплекс технічних засобів, що забезпечують облік адміністрування податку на додану вартість в нашій державі в електронному форматі. Після запровадження такої системи усі податкові накладні створюються тільки в електронному форматі та проходять реєстрацію в Єдиному реєстрі податкових накладних (більш конкретно про дану систему наведено в розділі 3, підпункті 3.2 даної роботи).

В таблиці 2.6 показано доцільне проведення господарських операцій у бухгалтерському обліку стосовно податків на досліджуваному підприємстві
*****.

Таблиця 2.6

Облік податку на додану вартість у *****

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Реалізація продукції		
Отримано передоплату в розмірі 80 % (зображення податкового зобов'язання згідно зареєстрованої податкової накладної в ЄРПН)	6432	641
Реалізація продукції (зміна права власності від продавця до покупця)	—	—
Відображення податкового зобов'язання із неоплаченої суми згідно зареєстрованої податкової накладної в ЄРПН	6432	641
Зображення утворення чистого доходу від реалізації продукції	70	6432
Придбання товару		
Передоплата за товар у розмірі 80 % (зображення податкового кредиту згідно зареєстрованої податкової накладної в ЄРПН)	641	6442
Отримано продукції (зміна права власності від покупця до продавця)	—	—
Відображення податкового кредиту із неоплаченої суми згідно зареєстрованої податкової накладної у ЄРПН	641	6442
Зображення розрахунків із постачальником	6442	631

При таких умовах здійснюється правильний контроль розрахунків між суб'єктами підприємницької діяльності.

У ***** реєстрація податкових накладних здійснюється за допомогою програми FREDO Звіт. *FREDO Звіт* - це сервіс задачі звітності в електронному форматі, електронного адміністрування ПДВ та обміну ПН/ПК між контрагентами.

В даній програмі знаходяться реєстри з обліку ПДВ. Першим з них є Реєстр податкових накладних (РПН), що призначений для обліку операцій з нарахування та сплати ПДВ. В ньому показано дані про всі податкові накладні, що були виписані підприємством та податкові накладні, що отримані від контрагентів. В РПН показана інформація про номер і дату податкової, суму ПДВ, база оподаткування, реєстрація в ЄРПН, дані контрагента. Даний реєстр дозволяє тримати на контролі кількість податкових зобов'язань та отриманого податкового кредиту.

Другим є реєстр коригувань податкових накладних, що призначений для обліку змін до податкових накладних, що були зареєстровані раніше. В ньому містяться дані про причини коригування, інформація про зміни в податковій накладній та реквізити податкової накладної, яка коригується.

Важливим документом, що узагальнює інформацію про здійсненні операції з поставки товарів та надання послуг за певний проміжок часу є податкова декларація з ПДВ.

Податкова декларація з ПДВ є звітним документом, що складається на основі вище зазначених реєстрів та є основним документом для звітування перед податковими органами. Чинним законодавством передбачено додатки до декларації:

— Додаток 1 (Д1), що використовується при коригуваннях податкових накладних виданих чи отриманих.

— Додаток 2 (Д2) це довідка, яка містить інформацію про від'ємний залишок, який переноситься на наступний податковий період.

— Додаток 3 (Д3) показує суми ПДВ операцій, що не були підтверджені податковими накладними.

— Додаток 4 (Д4) заповнюється при заявці на відшкодування суми ПДВ з бюджету.

— Додаток 5 (Д5) показує розшифровку податкових зобов'язань та податкового кредиту за контрагентами.

— Додаток 6 (Д6) це довідка про операції, що звільняються від оподаткування.

Досліджуване підприємство разом із податковою декларацією, в більшості заповнює Д1, Д2.

У 2024 відбулися зміни у формі податкової накладної та податкової декларації, тому платники ПДВ зобов'язані звітувати в оновленому форматі. Зміни затверджені Наказом № 400 «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України» від 09.08.2024 р. [18]. Наказом було затверджено зміни в податковій накладній, податковій декларації, а також ухвалено зміни щодо уточнюючих розрахунків, які надаються при виправленні самостійно знайдених власних помилок.

2.3 Аудит механізму розрахункових операцій з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість

Податок на додану вартість характеризується досить складною методикою обрахування на будь-якому підприємстві. Основною проблемою, що впливає на обчислення ПДВ є допущення оподаткування перерахованої вартості та подвійного оподаткування. Суть в тому, що ставки ПДВ, які встановлюються на оподаткований обіг товарів, в яких включено суму матеріальних витрат (перераховану вартість), а також податки, які були включені у суму товарів, робіт чи послуг. Звідси виникає важливість перевірки щодо правильного нарахування податку та його сплати.

Мета аудиту розрахунків з бюджетом в частині ПДВ полягає в оцінюванні відповідності цих розрахунків усім законодавчим вимогам, які регулюють правильність нарахування та сплати досліджуваного податку.

Його завданнями є:

- оцінка дотримання законодавства про фінансовий та податковий облік;
- розрахунок податкового зобов'язання та правильність виникнення заліку;
- аналіз складання та подання декларацій з ПДВ;
- перевірка правильності розрахунку та сплати ПДВ до бюджету (відшкодування нараховано);

Існує певна різноманітність в існуючих методах податкового аудиту, але вони не є універсальними і ефективними в окремих випадках з урахуванням специфіки діяльності підприємства, яка залежить від таких факторів, як вибране програмне забезпечення, система внутрішнього контролю, вид і обсяг господарських операцій.

Методологія аудиторської перевірки складається з наступних принципів:

- виділення потрібних законодавчих актів, що регламентують нарахування та сплату ПДВ;
- ведення та перевірка аналітичного та синтетичного обліку податку;
- перевірка присутності податкових накладних від постачальників, на основі яких надається податковий кредит платнику податку, контроль за правильністю складання і їх показу в переліку отриманих податкових накладних;
- контроль за наявністю податкових накладних, що були виписані покупцям і показують зобов'язання платника ПДВ та перевірка щодо точності їх складання і їх показу в переліку виданих податкових накладних;
- контроль за правильністю складання податкових декларацій з ПДВ та достовірності даних;
- контроль за термінами сплати ПДВ;
- контроль за правильністю застосувань різних ставок ПДВ.

Аудит розрахунків з податку на додану вартість проводиться на основі наступних джерел:

- податкові накладні та розрахунки коригування до них;
- договори купівлі-продажу, видаткові накладні та акти виконаних робіт;
- перелік виданих та отриманих податкових накладних;
- податкові декларації і додатки до них;
- фінансова звітність (Баланс, Звіт про фінансові результати).

Беручи до уваги усе написане вище, варто виділити етапи проведення аудиторської перевірки ПДВ (рис. 2.5).

Завдання аудитора полягає у веденні документації, в якій подаються результати аудиторської перевірки. Дана документація пізніше буде основою для аудиторського висновку.

До робочих документів належать дані, які є важливими для правильного здійснення аудиторської перевірки та мають підтвердити висновки та рекомендації в аудиторському висновку. Робочі документи аудитора можуть оформленні у вигляді стандартних форм та таблиць в паперовому варіанті або електронному. Робочі документи, під час планування та реалізації аудиту, дозволяють здійснювати покращену аудиторську перевірку та контроль за її проведенням. Робочі документи містять в собі результати експертиз проведених під час аудиту, що були здійснення для підтвердження аудиторських рішень.

Етап	Характеристика
Визначення виду діяльності підприємства	Відповідність статутним документам
Перевірка правильності нарахування ПДВ	<ul style="list-style-type: none"> - правильність обчислення суми податкових зобов'язань з ПДВ; - правильність коригування ПН;
Контроль за сумами, які включаються до ПК	<ul style="list-style-type: none"> - правильність обчислення суми податкового кредиту; - перевірка сум, що включаються до податкового кредиту.

Рис. 2.5 Етапи проведення аудиту операцій з ПДВ*

*Розробка автора на основі [33]

Підсумкові документи складаються з аудиторського висновку та документів, що передаються замовнику аудиту. Аудиторський висновок є основною складовою підсумкової документації [2].

Аудиторський висновок — це офіційний документ, що засвідчується печаткою та підписом аудитора, який створюється в установленому порядку на основі проведеного аудиту і складається з висновку щодо правильності та відповідності діючому законодавству та нормам бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності [1].

Розглянемо процес аудиторської перевірки на основі міжнародного стандарту аудиту 520 «Аналітичні процедури». Аудит ПДВ визначає докази на основі процедур, визначених в МСА 500 «Аудиторські докази», які дозволяють перевірити точність і достовірність інформації, таких як аналіз фінансової звітності, валідація SEC (МСА 315 «Виявлення та оцінка ризику істотних спотворень шляхом розуміння організації та її оточення»), підтвердження із зовнішніх джерел, аналіз документів та звітності, а також проведення тестових перевірок [11].

Досить складним аспектом у процесі перевірки ПДВ є визначення вибірок за кількістю (обсягом) податкових накладних, особливо для великих компаній, що може призвести до не виявлення порушень аудиторами, а також є підставою для розрахунку штрафних санкцій за результатами роботи державних органів регулюючі (МСА 530 «Аудиторська вибірка»). Тому рекомендується звертати увагу на нетипові маніпуляції або маніпуляції, що виходять за рамки діяльності суб'єкта [14].

В аналітичній процедурі МСА 520 під аналітичною процедурою розуміється «оцінка фінансової інформації, що виконується на основі аналізу можливих взаємозв'язків між фінансовими і не фінансовими даними, які не збігаються або значно відхиляються від очікувань з іншою відповідною інформацією». «Використання коефіцієнтів, тенденцій та групування для аналітичних цілей». оцінка показників податкової декларації з ПДВ дозволяє оцінити достовірність інформації, відображеної в основних документах, бухгалтерських записах і фінансовій звітності, виявити причини виникнення недоїмок по податках і порівняти фактичні дані про їх розмір з даними попередніх періодів, планами, прогнозами і т.д [17].

Процес обліку податку на додану вартість є досить складним, тому при аудиті можна виявити достатньо помилок та порушень. На рисунку 2.6 зображено типові порушення в обліку податку на додану вартість та наслідки допущених помилок.

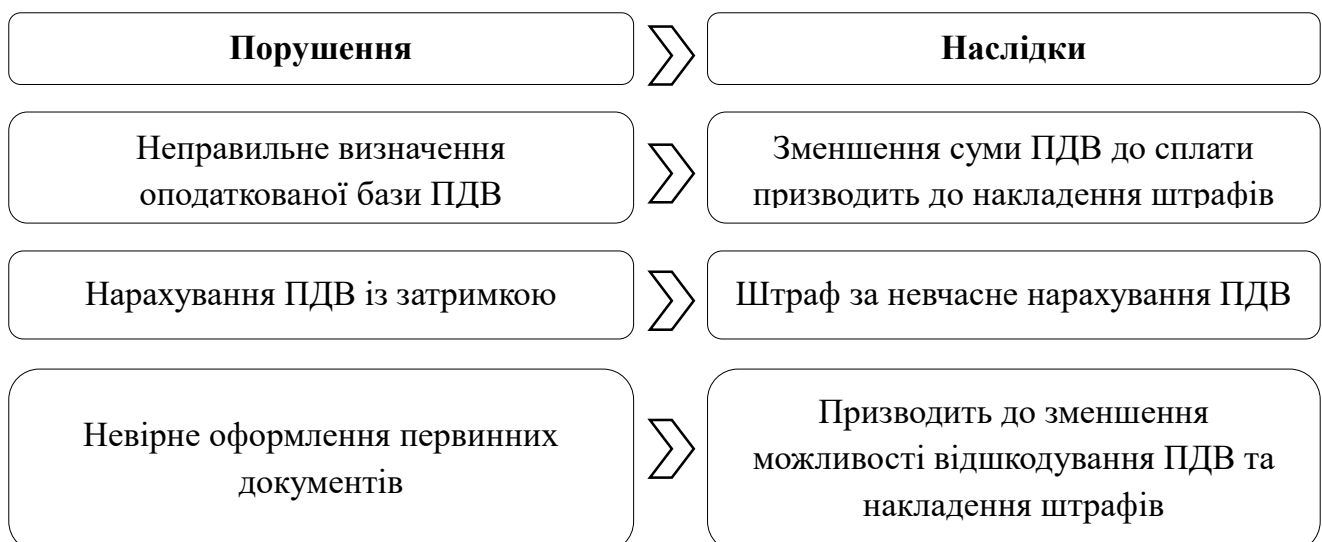

Рис. 2.6 Типові порушення в обліку ПДВ

Для уникнення помилок в обліку ПДВ варто дотримуватися діючого законодавства України, оновлювати свої знання, використовувати сучасні програми для обліку ПДВ.

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

3.1 Розроблення положень з формування ефективної облікової політики в частині адміністрування податку на додану вартість в *****

Ефективна облікова політика є основним елементом в управлінні підприємством. В Україні діє досить складна податкова система, а ведення обліку податку на додану вартість є найбільш важливим, тому що прямо впливає на розміри податкових зобов'язань, ліквідність та фінансовий стан підприємства.

Облікова політика має відповідати принципам актуальності, об'єктивності та законності. Постійні зміни в законодавстві показують важливість створення на підприємстві системи адміністрування ПДВ, що враховуватиме вимоги згідно з діючими законами та зменшуватиме податкові ризики.

При правильній обліковій політиці зменшується кількість помилок в нарахуванні та адмініструванні ПДВ, відбувається завжди вчасна реєстрація податкових накладних та розрахунків коригування, збільшується рівень прозорості та контролю обліку розрахунків з ПДВ, зменшується кількість податкових штрафів.

Досліджуване підприємство існує на ринку вже 10 років. За цей період було сформовано основні положення щодо ведення обліку ПДВ, суть яких полягає в автоматизованому процесі та визначеному методі ведення обліку ПДВ (відображення податкових зобов'язань здійснюється на дату першої події). Також в процесі впроваджено облікові реєстри такі як електронний реєстр податкових накладних, що одночасно дає змогу проводити звірку Єдиними реєстром податкових накладних.

Для покращення ведення обліку в частині адміністрування ПДВ та точного відображення інформації в фінансових звітах, організації варто звернути увагу на певні моменти в бухгалтерському обліку.

Під час дослідження було отримано інформацію щодо розрахунків з ПДВ у ***** тому запропоновано ввести додаткове внутрішнє положення до облікової політики⁰, яке буде регулювати облік розрахунків з податку на додану вартість.

Даний документ пропонується створити з метою встановлення єдиного принципу та контролю обліку ПДВ. За допомогою цього положення буде забезпечено відповідність розрахунків податковому законодавству України, зменшиться кількість ризиків штрафних санкцій.

Об'єктом регулювання є будь-які операції пов'язані з нарахуванням, сплатою ПДВ та реєстрацією податкових накладних.

В положенні варто прописати відповідальних осіб: фінансовий відділ (в т.ч. бухгалтерія), менеджерів з продажу та закупівлі товарів.

В положенні будуть зазначені наступні вимоги:

- проведення аналізу та формування звіту про зареєстровані податкові накладні;

- регулярна перевірка в електронному кабінеті платника на предмет блокування податкових накладних;
- здійснення перевірки щодо відповідності даних в накладних та актах виконаних робіт;
- аналіз звітності з ПДВ (звірка сум ПДВ із бухгалтерськими рахунками);
- проведення внутрішнього аудиту податкових операцій що кварталу, на основі, якого формується звіт з пропозиціями щодо зменшення кількості помилок;
- дослідження причин блокування податкових накладних для формування плану дій, щоб уникнути їх в майбутньому;
- постійне навчання працівників, покращення знань відносно змін в податковому законодавстві України.

Дане положення забезпечить прозорість щодо обліку ПДВ та збільшить відповідальність працівників через точне закріплення завдань за ними. З'явиться можливість уникнути фінансові ризики та підвищити ефективність розрахунків з ПДВ.

***** часто стикається з блокуванням податкових накладних. Під час процесу розблокування ДПС просить надати документи, які підтверджують факт здійснення господарської операції. До таких документів належать: видаткові накладні, як факт здійснення продажу; видаткові накладні, що показують факт купівлі товару для подальшого перепродажу; товарно-транспортні накладні; рахунки-фактури; договори купівлі-продажу товару з контрагентами. Тому важливою є організація документообігу. Документообіг має бути безперебійним, без затримок і відставання. Тому на підприємстві розробляється графік документообігу. В графіку зазначаються терміни та виконавці, які займаються документацією. Графік розробляє головний бухгалтер, також він призначає виконавців. Графік обов'язково затверджується керівником підприємства.

На даному підприємстві немає розробленого і затвердженого графіку документообігу, це може створювати проблему в зборі документів. В графіку документообігу обов'язково мають бути відповідальні особи, щоб в майбутньому не виникало конфліктів між працівниками щодо відповідального за збір документів. Тому пропонуємо затвердити графік документообігу за такою схемою на прикладі видаткової накладної (табл. 3.1):

Таблиця 3.1

Графік документообігу

№	Зміст операції документообігу	Місце виконання	Виконавець	Строки виконання
1	Оформлення видаткової накладної	Офіс	Менеджер з продажу	День відвантаження
2	Передача накладної на склад для відвантаження товару	Склад	Комірник	День відвантаження
3	Відмітка про відвантаження товару	Склад	Комірник	Після відвантаження
4	Повернення видаткової накладної в бухгалтерію	Офіс	Комірник/ Менеджер з продажу	День відвантаження
5	Реєстрація видаткової накладної в бухгалтерії	Бухгалтерія	Бухгалтер	День отримання

Важливою складовою ведення обліку ПДВ є контроль за термінами, тому пропонується ввести в робочий процес субрахунки, на яких будуть

обліковуватися податкові накладні, що не одержані більше місяця, 1095 календарних днів чи заблоковані Державною податковою службою.

Субрахунок	➤	Зміст
6443	➤	Облік податкових накладних не одержаних за період більше ніж місяць
6444	➤	Облік податкових накладних не одержаних за період більше ніж 1095 календарних дні
6445	➤	Облік податкових накладних не одержаних внаслідок блокування Державною податковою службою

Рис. 3.1 Субрахунки для обліку непідтвердженого податкового кредиту

Виходячи із запропонованого, на субрахунку 6444 буде накопичуватися сума податкового кредиту, який можна віднести на витрати діяльності організації. В бухгалтерському обліку це буде відображено за наступними бухгалтерськими проводками — Дт 949 «Інші витрати операційної діяльності», Кт 6444 «Податкові накладні не одержані за період більше ніж 1095 календарних дні».

На субрахунку 6445 буде накопичуватися сума отриманого податкового кредиту із затримкою. В бухгалтерському обліку це матиме наступне відображення — Дт 641 «Розрахунки з податками», Кт 6445 «Податкові накладні заблоковані Державною податковою службою».

3.2. Оптимізація синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з податку на додану вартість на основі комп'ютерних технологій

Застосування сучасного програмного забезпечення в сфері податкового обліку має вплив як на методичні сторони обліку і аналізу облікової інформації, так і на технологічні.

Процес реєстрації усіх господарських операцій, в тому числі і податкових накладних виходить на кращий рівень. В сучасному світі існує багато хмарних розробок, з допомогою яких бухгалтери можуть працювати в будь-якому місці і з будь-якого пристрою (при наявності доступу до Інтернету) в спеціальній програмі, де є використання зв'язку в ході обробки даних та одержання документів.

Основними «плюсами» використання сучасного програмного забезпечення є те, що комп'ютерні програми дозволяють автоматично формувати податкові накладні та розраховувати податкові зобов'язання та податковий кредит. Це впливає на час, який використовується для обробки даних. За допомогою електронних програм здійснюється контроль за вчасною реєстрацією податкових накладних та контроль за статусом їх реєстрації. Завдяки програмам, в яких здійснюється автоматизований облік зменшується кількість помилок людського фактору, що зменшується кількість помилок в розрахунках ПДВ.

Так як досліджуване підприємство вже використовує автоматизований облік, можемо запропонувати механізм внутрішнього контролю ПДВ, що забезпечить оптимізацію та об'єднання з сучасною ІТ-інфраструктурою.

При автоматизованому обліку пропонуємо такий внутрішній механізм контролю ведення обліку податку на додану вартість, в якому буде враховано правильність ПДВ у первинних документах. Тобто програму, яка буде налаштована для автоматичної перевірки сум ПДВ у всіх первинних документах: від рахунку-фактури до податкової накладної. Також важливо проводити перевірку сум податкових зобов'язань та податкового кредиту. Це можливо при автоматизації, програма здійснюватиме порівняння сум ПК та ПЗ та визначатиме розбіжності, які могли виникнути при неправильному внесенні даних.

Для покращення автоматизації контролю обліку розрахунків з ПДВ можливе використання бізнес-аналізу. Бізнес-аналіз призначений для аналізу

великих обсягів інформації, що пов'язані з ПДВ та виявляє розбіжності і прогнозує можливі ризики [5].

На сьогодні досить прогресивним інструментом є штучний інтелект, який також може проводити аналіз операцій з ПДВ, вказувати на не стандартні операції нарахування ПДВ.

Деякий час Україна намагається вступити до Європейського Союзу (далі — ЄС), тому постає питання щодо вдосконалення податкової системи. Важливим моментом є перейняття практичного досвіду від держав ЄС щодо адміністрування теперішніх податків, особливо ПДВ як одного з основних надходжень бюджету. Важливим напрямком адаптації нашої системи оподаткування до системи ЄС є введення електронного адміністрування ПДВ. В Україні ця система була створена 1 січня 2015 року.

Система електронного адміністрування податку на додану вартість (СЕА ПДВ) — це система, яка містить комплекс організаційних та технічних засобів і створена для забезпечення обліку адміністрування ПДВ в електронній формі.

Цей механізм був створений державою з метою забезпеченні прозорості розрахунків з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість та автоматизації цих розрахунків.

Принцип роботи СЕА ПДВ складається з наступного:

- Платник податку створює податкові накладні у спеціальній програмі обліку, що використовує у своїй діяльності та реєструє їх через спеціальні програми, як приклад це може бути М.Е.Дос чи Fredo.
- Далі відбувається розрахунок ліміту, на який платник має право зареєструвати податкові накладні. Система враховує суму нарахованих податкових зобов'язань та кредиту, а також суму сплаченого ПДВ.

СЕА ПДВ має свої переваги в обліку ПДВ, адже працює для зменшення схем від ухилення сплати податку та надає всі дані про розрахунки в реальному часі в поточний момент. Це має свій вплив на бухгалтерський облік, адже

збільшується точність розрахунків за податковими операціями, створюється уніфікована звітність та зменшується час на створення звітності. З іншого боку це додає зайве навантаження на бухгалтерів, тому що тепер обов'язковим є врахування реєстраційного ліміту та стеження за статусом податкових накладних.

У 2022 році у додатку «Дія» з'явилась нова функція під назвою «Мої податки». Ця система була розроблена за ініціативи Міністерства цифрової трансформації та міжнародних партнерів (Європейський Союз, USAID та фонду Eastern Europe Foundation). Цей механізм був розроблений для спрощення взаємодії фізичних осіб з системою оподаткування, для зменшення бюрократії та для покращення взаємин між громадянами та державою. Цей механізм спростив сплату податків для ФОПів (далі — фізична особа-підприємець), тому що додаток «Дія» має зрозумілий інтерфейс, доступний до завантаження усіма бажаючим. Додаток має багато додаткових функцій щодо сплати податків, а саме: інтеграція з банківськими системами, що полегшує та збільшує швидкість сплати податків; деякі податкові операції (для прикладу – заповнення декларацій для ФОП) виконуються автоматично; досить високий рівень захисту даних від кібератак; застосування електронного підпису (Дія.Підпис) для підписання документів, що гарантує безпеку операцій.

Такі інструменти полегшують життя громадянам, адже не потрібно стояти в чергах до податкової служби, свої зобов'язання можна перевірити он-лайн, а також програма нагадує про терміни сплати податків, що в майбутньому вбереже від штрафів.

Для держави такий інструмент дозволяє підвищити рівень надходження податків, збільшується ступінь прозорості щодо сплати податків та більшість процесів робляться автоматично замість великого обсягу паперових документів.

Для юридичних осіб пропонуємо розглянути програму для обліку ПДВ ERP Odoo Enterprise. Odoo — це комплекс програм з відкритим кодом, що охоплює всі потреби підприємства, а саме: електронна комерція,

бухгалтерський облік, склад, адміністрування проєктів. Odoo Enterprise розроблено українською компанією Self-ERP.

Переваги ERP Odoo Enterprise полягають в наступному: система інтегрується як з державними, так і сторонніми сервісами (програмним забезпеченням) та з банківськими системами; має простий інтерфейс, що не потребує додаткових знань; система є універсальною, тому що підтримує різні схеми оподаткування (метод першої події, касовий метод); програма створена з врахуванням всіх вимог законодавства та має функцію нагадування про потребу реєстрації ПН та подання звітності, що впливає на зменшення штрафів за несвоєчасне подання.

Розглянемо принцип дії даної програми (рис. 3.2).

Етап	Характеристика
Облік вхідного ПДВ	Вхідні документи від постачальників вводяться в систему. Odoo на основі ставок, що задані у вхідних документах формує суму вхідного ПДВ. Здійснюється накопичення отриманого ПДВ для подальшого відображення в звітності
Облік вихідного ПДВ	При продажі програма розраховує вихідний податок, на основі ставки ПДВ, що прописана в картці товару чи послуги. Інформація автоматично потрапляє до звіту і включається при складанні декларації.
Реєстрація ПН	Odoo містить модуль інтеграції з іншими програмними забезпеченнями для реєстрації податкових накладних, що створює умови для формування та реєстрації ПН прямо в програмі. Відбувається автоматичне створення номеру накладної та передача даних до ДПС для реєстрації.
Звітність	Програма автоматично формує звіт на основі отриманого та вихідного ПДВ. Можливе автоматичне створення декларації з податку на додану вартість згідно діючого законодавства України.
Механіза-	Відбувається відстеження залишків ПДВ і контроль за вчасністю

Рис. 3.2 Принцип дії Odoo Enterprise

Аналізуючи вище сказане, автоматизація податкових процесів, введення електронного формату податкової інформації в розрахунках з ДПС є потрібною, а краще сказати обов'язковою умовою для максимально зручної роботи суб'єктів господарювання та податкового стимулювання економічного розвитку підприємств в Україні, для створення конкурентоспроможного рівня економіки в державі.

3.3 Вдосконалення вітчизняної податкової системи та адміністрування податку на додану вартість до вимог ЄС у відповідності із МСФЗ

Важливим елементом адаптації податкової політики ЄС є створення та забезпечення функціонування одного внутрішнього ринку ЄС, тобто території, в якій буде вільний рух товарів, робіт та послуг.

Розглянемо систему ПДВ в Європейському Союзі. Основний документ, що регламентує систему ПДВ є Директива 2006/112/ЄС від 28.11.2006 року про ПДВ (Directive on VAT) [7]. В ній описуються основні принципи та вимоги щодо оподаткування товарів, робіт та послуг в межах ЄС. В Директиві вказана інформація про мінімальні ставки ПДВ та правила оподаткування міжнародної торгівлі. Не зважаючи на це, кожна країна-член ЄС, має власні закони, що регулюють систему ПДВ. До цього відноситься встановлення ставок ПДВ, правила щодо його нарахування та сплати. Країни враховують норми директиви, змінюючи їх на свій розсуд. До прикладу, Директивою встановлено мінімальну ставку 15%, але кожна країна встановлює власну ставку.

Для того, щоб визначити чи сплачувати ПДВ і те, в якій країні цей податок має бути сплачений потрібно встановити місце де здійснювались господарські операції. Для великої кількості операцій це місце є там де знаходиться покупець чи де він зареєстрований. Такий підхід має назву «місце споживання». Коли змінюється право власності на товари, від одної особи до іншої, то місце господарської операції визначається згідно з місцезнаходженням покупця, а не продавця. Також цей підхід використовується при визначенні того чи потрібно сплачувати податок на ввезені товарів. Якщо товари продаються в іншу країну, то ПДВ зазвичай сплачується за місцем призначення, а саме в країні де відбудеться застосування товарів чи їх споживання. Згідно з цим уникається подвійне оподаткування та стає легшим процес оподаткування в міжнародній торгівлі.

На даний момент система ПДВ в ЄС зазнає змін, за яких збільшується пристосування цифрової економіки, тобто збільшення використання цифрових платформ, які виступають дилерами між постачальниками і покупцями.

Основною зміною є адаптація вимог цифрового звітування транзакцій (DRRs) і стандартних електронних рахунків-фактур. Ще одною зміною є можливість для платників ПДВ, що здійснюють поставку товарів чи послуг більше ніж одній країні, яка є членом ЄС, реєструватися платником ПДВ лише раз через Єдине вікно (One Stop Shop).

Так як Європейський Союз має свою економічну зону, то більшість його директив що стосуються непрямого оподаткування, надають рівні умови для всіх підприємств незалежно від країни члену. В першу чергу це стосується ПДВ [29].

Розглянемо на прикладі порівняння адміністрування податку на додану вартість в Україні та Польщі (табл. 3.2).

Угода про асоціацію між Україною та ЄС [4] містить в собі положення про гармонізацію ПДВ. При підтримці проекту EU4PFM було здійснено

комплексний аналіз законодавства з ПДВ та знайдено декілька незначних невідповідностей Директиві ЄС про ПДВ [23].

Інтеграція податкових систем з МСФЗ є важливою умовою для забезпечення прозорості обліку та привертання уваги іноземних інвесторів. Основна проблема відмінності МСФЗ і податкових норм України є різниця у визнання доходів та витрат. Рішення даної проблеми можливе при розробці національних положень, що будуть аналогами МСФЗ. Для такого рішення варто залучити міжнародних експертів. Також варто розробити пільговий період для підприємств, що виявили бажання перейти на стандарти МСФЗ.

Міжнародні стандарти вимагають чіткого відображення всіх зобов'язань, але в нашій державі податковий облік функціонує окремо від фінансового. Вирішенням цього питання є гармонізація податкової звітності із фінансовою, що покращує та полегшує міжнародну співпрацю (табл. 3.3).

Таблиця 3.2

Порівняння адміністрування ПДВ в Україні та Польщі

	Україна	Польща
Ставки ПДВ	Стандартна: 20% Пільгова: 7%, 0%	Стандартна: 23% Пільгова: 8%, 5%, 0%
База оподаткування	Товари, роботи та послуги, які постачаються в Україні. Імпортна та експортна продукція	Товари, роботи та послуги, які постачаються в Польщі. Імпортна та експортна продукція
Процес відшкодування ПДВ	Нульова ставка для експортних товарів, процес відшкодування потребує перевірки	Нульова ставка для експортних товарів, автоматизований процес відшкодування через SAF-T
Реєстрація платником ПДВ	Обов'язкова для підприємств, коли дохід більший за 1 млн грн на рік	Обов'язкова для підприємств, коли дохід більший за 200 000 PLN на рік

Податкові накладні	Електронний процес реєстрації податкових накладних у ЄРПН	Застосування електронних рахунків-фактур (KSeF).
Автоматизований процес адміністрування	Застосування СЕА ПДВ системи, яка потребує доопрацювання.	Повне поєднання з SAF-T (Standard Audit File for Tax), що забезпечує швидку обробку
Контролювання сплати	Використання ризик-орієнтованих підходів; велика кількість операцій з ПДВ перевіряється вручну	Автоматизована система для перевірки ризикових операцій
Штрафні санкції	Високі штрафи за реєстрацію податкових накладних не у визначені терміни та ухилення від сплати ПДВ	Не значні штрафи, перевага надається запобіганню порушень
Терміни відшкодування ПДВ	Терміни відшкодування складають до 30 днів, але можливі затримки	Автоматичне відшкодування в терміни до 25 днів
Пільгові операції	Для сільського господарства, охорони здоров'я та освіти.	Звільнення для охорони здоров'я, освіти та деяких продовольчих товарів.

*Розробка автора на основі [25]

У Польщі задіяно систему SAF-T, яка забезпечує прозорість та швидкість процесів адміністрування, тому Україна тут поступається в організації автоматизованого обліку. Також в Польщі покращена процедура відшкодування ПДВ, що може сприяти стимуляції бізнесу.

Таблиця 3.3

Пропозиції щодо вдосконалення податкової системи України

Проблема	Теперішній стан	Пропозиції покращення	Результат
Критерії ризикових платників	Відбуваються часті зміни критеріїв блокування ПН	Розробка прозорих стандартів фіксованого ризику відповідно до стандартів ЄС	Зміцнення довіри платників податків до податкової системи України

Відшкодування ПДВ	Часті затримки у відшкодуванні, особливо для експортерів	Введення чітких термінів повернення коштів	Підвищення інвестиційної привабливості та ліквідності підприємств
Гармонізація з МСФЗ	Розбіжності між деякими нормами українського законодавства та МСФЗ стандартами обліку ПДВ	Стандартизація методики розрахунку доходів і витрат з ПДВ до міжнародних стандартів	Підвищення якості фінансової звітності та потенціал міжнародної інтеграції

Українська система електронного адміністрування ПДВ є прогресивним інструментом, але потребує поєднання зі стандартами МСФЗ.

3.4 Вдосконалення аудиту механізму розрахункових операцій з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість

Держава, як особа, що являє собою податкову службу, виконує контролюючу функцію за сплатою податків. Одним із різновидів такого контролю є аудит.

Механізм аудиту розрахункових операцій з ПДВ має на меті забезпечити правильність, точність і обов'язково відповідність податковому законодавству нашої країни. Система внутрішнього контролю оцінюється через надійність та ефективність. Здійснення такого контролю забезпечується через проведення внутрішнього аудиту, яким займаються відповідні спеціалісти, а саме внутрішні аудитори, які здійснюють професійну оцінку системи контролю.

Аудит операцій з ПДВ відображає забезпечення правильності визначення податкових зобов'язань та відповідне звітування згідно із діючим законодавством, а також для контролю за невідповідностями та їхнім усуненням.

У ***** жодного разу не проводився аудит, особливо операцій розрахунків з податку на додану вартість. Для забезпечення підготовки аудиту розрахункових операцій з податку на додану вартість важливо розглянути можливість створення відділу, який відповідатиме за внутрішній аудит. Процес внутрішнього аудиту не відповідає процесу зовнішнього аудиту, тому не може його замінити, але його певні процедури можуть бути використані при зовнішньому аудиті.

Впровадження відділу внутрішнього аудиту на досліджуваному підприємстві відіграватиме функцію управління діючих зараз і наступних процесів зі сторони керівництва підприємства.

Будь-який аудит, а в даному випадку аудит розрахункових операцій з податку на додану вартість в організації, є потрібним, враховуючи той факт, що він не відбувався раніше.

Аудит операцій з ПДВ є ефективним механізмом в покращенні управління фінансами та зменшення кількості ризиків і проблем. Перевагою здійснення аудиту операцій з ПДВ є виявлення помилок через неправильність чи несправність в процесі облікової процедури, які можуть викликати фінансові непорозуміння.

Здійснення аудиту дозволяє провести ефективну оцінку вже діючих контролюючих процедур та може надати рекомендації щодо їх вдосконалення. Також аудит ПДВ збільшує рівень довіри зацікавлених сторін, тому що інвесторам та й іншим контрагентам буде надано достовірну фінансову інформацію, в якій вказується всі відповідності податковому законодавству. Така перевага створює можливість розвитку підприємства та збільшення інвестицій. Якщо процес аудиту ПДВ не буде виконаний це може призвести до грошових витрат через можливі помилки в розрахунку податкових зобов'язань та появі нових штрафів. Також неправильний облік розрахункових операцій з ПДВ може мати прямий вплив на фінансову звітність, адже буде показувати неточності. Це в свою чергу впливає на репутацію підприємства на ринку продажів та серед покупців і підприємств-партнерів.

Впровадження аудиту розрахункових операцій з податку на додану вартість матиме тільки позитивні наслідки, адже впливатиме на фінансову стійкість, виконання вимог податкового законодавства, збільшення довіри суб'єктів підприємницької діяльності та споживачів.

Аудит розрахункових операцій з податку на додану вартість на досліджуваному підприємстві визначається через специфіку діяльності та її особливостями, які потребують старанного аналізу аудитора. Суть такого аудиту полягає в контролі за правильністю обліку розрахунків податкового зобов'язання та податкового кредиту, що впливають на правильність подання податкової декларації. Процес аудиту надає точну інформацію щодо відповідності діючому податковому законодавству та правильності обчислення і вчасної сплати ПДВ підприємством. Людина, яка проводить аудит має звернути увагу на специфіку підприємства, яка може впливати на точність розрахункових операцій з податку на додану вартість. Даний підхід дозволяє більш ефективно виявити можливі помилки та ризики, що виникають на підприємстві і створити рекомендації, що покращать облік та управління ПДВ і будуть підходити підприємству в якому здійснюється аудит.

На даному етапі важливим є удосконалення аудиту розрахункових операцій з податку на додану вартість.

На основі зібраних матеріалів та досліджень пропонуються такі рішення.

Розробка методичних інструкцій для внутрішнього аудиту, які допоможуть здійснювати ефективну оцінку відповідності та дійсності обліку розрахункових операцій з податку на додану вартість чинному законодавству. В першу чергу рекомендується перевірити зв'язок між податковими накладними та системою ЄРПН і первинною документацією. Дані методичні інструкції подано на рисунку 3.3, які стосуються показників Податкової декларації з ПДВ.

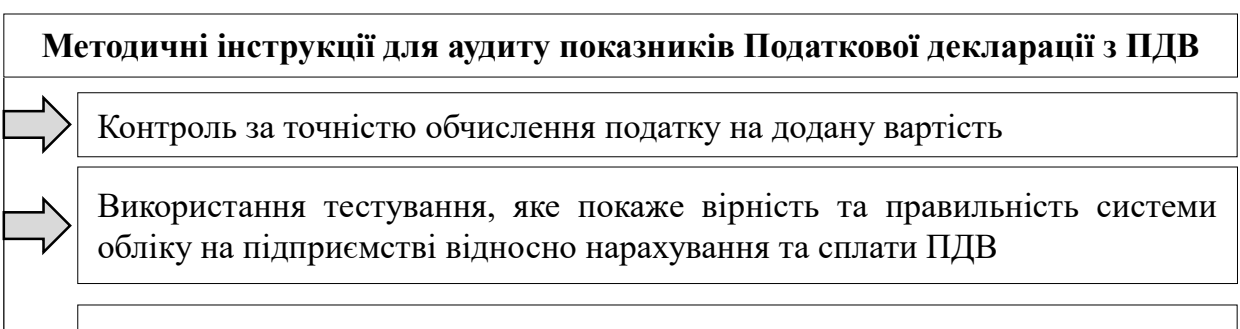

Рис. 3.3 Методичні інструкції для аудиту показників Податкової декларації з ПДВ

Введення чек-листів, які створять стандартний процес аудиту і через зменшать можливість пропущення важливих етапів аудиторської перевірки.

Введення бази з типовими помилками при веденні обліку ПДВ та рекомендаціями щодо їх усунення. Це вплине на обізнаність працівників та зменшення або взагалі запобігання помилок

Створення моделі, яка зможе прогнозувати ризики ПДВ. Здійснення використання алгоритмів програмного забезпечення для аналізу важливої інформації і створення прогнозу різних можливих порушень в майбутніх операціях.

Розробка «теплової карти ризиків», яка проводить оцінку стійкості фінансової системи. Така карта визначає зони, на які варто звернути більше уваги.

Важливим інструментом на сьогодні є використання блокчейн-технологій. В даному варіанті вони можуть використовуватися у звірці даних. Об'єднання блокчейн-системи з даними, які містяться в податковій накладній чи даних загальних податкових операцій, забезпечить прозорість і постійність інформації. Також це механізм взаємодії організацій та ДПС, який знижує підробку документів.

Не менше важливим інструментом для покращення аудиту механізму розрахункових операцій в частині адміністрування податку на додану вартість є постійне навчання працівників. Навчання полягає в проведенні тренінгів із змін в законодавстві та автоматизації процесу аудиту.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Провівши дослідження на тему «Організація обліку розрахунків з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість» можна зробити наступні висновки:

1. Податок на додану вартість — це непрямий податок на вартість, що створюється на всіх стадіях виробництва чи обороту товарів і включається у ціну товарів, робіт чи послуг у вигляді додаткової націнки.

ПДВ є важливим податком у бюджетній системі України, не в останню чергу через його універсальність та складає велику частку в доходах бюджету. Податок впливає на ціноутворення, розподіл доходів та стимулювання певних секторів економіки через пільгові податкові ставки. Економічна функція ПДВ є важливим фактором, що впливає на фіскальну стабільність країни. Він є інструментом перерозподілу фіскальних ресурсів між державою та

платниками податків. Його застосування впливає на конкурентоспроможність товарів, особливо у зовнішній торгівлі.

2. Досліджено праці українських науковців та нормативно-правове забезпечення податку на додану вартість. Порівняння наукових напрацювань різних економістів сприяє покращенню та оптимізацію обліку ПДВ на досліджуваному підприємстві.

3. Розглянуто методику досліджень, яка формує процес самого досліджу. Визначено і використано в роботі такі методи: спостереження, вимірювання та порівняння.

4. В нашій країні бухгалтерський облік розрахунків з ПДВ регламентується певним переліком нормативно-правових документів. Розглянувши їх зміст, можна зробити висновок, що податкове законодавство є досить складним, а постійні зміни в ньому впливають негативно на процес обліку ПДВ. Це створює тиск на суб'єкти підприємницької діяльності.

Під час дослідження було з'ясовано, що нарахування та сплата податку регулюється Податковим кодексом України, в якому зазначено хто є платником податку, визначено базу та об'єкти оподаткування, ставки та пільги.

5. Досліджуване підприємство ***** працює у сфері оптової торгівлі сантехніки.

Крім того підприємство займається такими видами діяльності згідно КВЕД:

- 43.22 Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування;
- 43.29 Інші будівельно-монтажні роботи;
- 46.15 Діяльність посередників у торгівлі меблями, господарськими товарами, залізними та іншими металевими виробами;
- 47.52 Роздрібна торгівля залізними виробами, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами в спеціалізованих магазинах.

Аналіз фінансових показників ***** дозволяє зробити такі висновки, що всі види прибутку у звітному періоді вирости порівняно з попереднім періодом, що, на перший погляд, свідчить про успішну роботу підприємства. Чистий

дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) збільшився на 83,9%, що показує ефективність продажу продукції та покращення положення підприємства на торговому ринку. Собівартість реалізованої продукції зросла на 83,3%. Це показує збільшення доходів та стабільну рентабельність;

Важливим показником, що показує результативність підприємства є показник рентабельності, який розраховується як співвідношення прибутку до певного показника. Показник рентабельності продажів виріс на 1,58 % в порівнянні 2021 року з 2023. Це показує покращення результативності діяльності підприємства.

6. Досліджено стан розрахунків підприємства із бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість. Податкова звітність з ПДВ на підприємстві подається вчасно та відображає дійсний стан розрахунків з ПДВ на підприємстві. За 2023 рік підприємством сплачено 511.1 тис. грн до державного бюджету.

7. Бухгалтерський облік розрахунків з ПДВ відбувається відповідно до пунктів 13.1-13.4 ст. 13 Інструкції з бухгалтерського обліку податку на додану вартість. Запропоновано використання наступних субрахунків:

— 6444 «Податкові накладні не одержані за період більше ніж 1095 календарних дні».

— 6445 «Податкові накладні заблоковані Державною податковою службою».

8. Під час виконання кваліфікаційної роботи було досліджено методи та способи аудиту операцій з ПДВ, виявлено можливі порушення. Відсутність регулярних перевірок операцій з ПДВ призводить до накопичення помилок, які виявляються лише під час податкових перевірок. Запропоновано щоквартальний внутрішній аудит.

9. Визначено, що облікова політика є важливим інструментом в регулюванні обліку ПДВ та запропоновано нові положення, які можуть оптимізувати процес оподаткування.

10. Запропоновано програму ERP Odoo Enterprise для покращення ведення обліку ПДВ. Система, яка інтегрується як з державними, так і сторонніми сервісами (програмним забезпеченням) та з банківськими системами; має простий інтерфейс, що не потребує додаткових знань; система є універсальною, тому що підтримує різні схеми оподаткування (метод першої події, касовий метод); програма створена з врахуванням всіх вимог законодавства та має функцію нагадування про потребу реєстрації ПН та подання звітності, що впливає на зменшення штрафів за несвоєчасне подання.

11. Визначено, що впровадження СЕА ПДВ є дієвим інструментом контролю, але втрачає свою ефективність при блокуванні податкових накладних. СЕА ПДВ має свої переваги в обліку ПДВ, адже працює для зменшення схем від ухилення сплати податку та надає всі дані про розрахунки в реальному часі в поточний момент. Водночас СЕА ПДВ додає зайве навантаження на бухгалтерів, тому що тепер обов'язковим є врахування реєстраційного ліміту та стеження за статусом податкових накладних.

12. Розглянуто загальну відповідність українського законодавства європейським стандартам. Порівняно із закордонною системою оподаткування українська є досить складною, тому варто розглянути можливості її спрощення. Пропонується гармонізація зі законами ЄС, тобто пристосування ставок і інструментів обліку ПДВ згідно з європейськими директивами.

13. Досліджено та висвітлено можливі варіанти покращення аудиту механізму розрахункових операцій з бюджетом в частині адміністрування податку на додану вартість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудиторський висновок та його види. URL: <https://buklib.net/books/33393/>.
2. Аудиторські робочі документи: поняття, класифікація, зміст та форма. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/accountant/15747/>.
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський податковий облік [Текст]: навч. посібник / Ф.Ф. Бутинець, С.Л. Береза; ЖДТУ. – Житомир, 2004. – 384 с.
4. Гармонізація податкової політики з ЄС. URL: <https://ces.org.ua/harmonizing-taxes-with-the-eu-brief/>.
5. Горбунов Р. Бізнес-аналіз як сучасний інструмент управління підприємством Р. Горбунов, А. Онікієнко // Грааль науки. – 2021. – № 2-3. – С. 312–313. – URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.02.04.2021.063>.

6. Господарський кодекс: Закон України, затверджений Постановою ВР України від 15.11.2024 р. № 436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 02.05.2024).

7. Директива Ради 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 року про спільну систему податку на додану вартість. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_928#Text

8. Жукевич О.М. Актуальні проблеми застосування ПДВ в Україні. – 2009. – № 22/2. – С. 24-31.

9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємства та організацій, затв. Наказом МФУ від 23.02.2024 р. № z0893-99 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 07.06.2024).

10. Конституція (Основний Закон) України, Редакція від 01.01.2020 р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення 03.04.2024).

11. Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. Організація і методика аудиту : підручник. Київ : Каравела, 2012. 544 с.

12. Кіянчук І. Проблеми справляння ПДВ в Україні та шляхи їх вирішення / І. Кіянчук // Світ фінансів. - 2015. - Вип. 4. - С. 130-137.

13. Лобода Н. О., Чабанюк О. М., Кравець М. Б. Accounting conceptualization of manufacturing inventories: analytical aspect. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених "Актуальні проблеми та перспективи розвитку України в галузі управління та адміністрування: ініціативи молоді" 28 жовтня 2022 року. Харків: ДБТУ, 2022. С. 31-32.

14. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, виданих Радою з Міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості (РМСАНВ), рік видання: 2021, затверджених як національні стандарти аудиту рішенням АПУ від 29.12.2015 р. № 320/1. URL: <http://apu.com.ua/files/>.

15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затв. наказом МФУ від 03.11.2020 р. № z0860-99 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення 01.09.2024).

16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв. наказом Міністерства фінансів України від 03.11.2020 № z0027-00 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 25.05.2024).

17. Огійчук М. Ф., Рагуліна. І. І., Новіков І. Т. Аудит : навчальний посібник. 4-те вид., перероб. і допов. Київ : Алерта, 2020. 852 с.

18. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України: Наказ 09.08.2024 № 400. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1302-24#Text> (дата звернення 14.04.2024).

19. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 03.09.2024 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 03.06.2024).

20. Про господарські товариства: Закон України: затв. Постановою Верховної Ради України від 31.03.2023 р. № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>

21. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 23.09.2024 р. № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (дата звернення 04.07.2024).

22. Про Митний тариф України: Закон України від 19.10.2022 р. № 2697-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text> (дата звернення 04.05.2024).

23. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 № 1678-VII.

URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/T141678?utm_source=biz.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=bizpress02&_ga=2.195182700.19858778.

[1733161462384850199.1730112060#_gl=1*yz481n*_gcl_au*MjEwOTQyOTI5NS4xNzMwMTEyMDU5](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1733161462384850199.1730112060#_gl=1*yz481n*_gcl_au*MjEwOTQyOTI5NS4xNzMwMTEyMDU5) (дата звернення 07.05.2024).

24. План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування, затв. Наказом МФУ від 29.07.2022 р. № z0892-99 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення 08.08.2024).

25. ПДВ (VAT) в Польщі: основні аспекти оподаткування та відшкодування для підприємств. URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/pdv-v-polshi>

26. Податок на додану вартість: сутність, значення, функції. URL: <https://www.kursak.com/podatok-na-dodanu-vartist-sutnist-znachennia-funktsii/>

27. Податки в Україні vs країни ЄС: де платять більше? URL: <https://cost.ua/714-podatky-v-ukrayini-vs-krayiny-eu-de-platyat-bilshe/>

28. Про внесення змін до Податкового кодексу України: Закон України від 01.12.2024 № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 02.10.2024).

29. Податкові зміни, що необхідні Україні для вступу в ЄС. URL: https://biz.ligazakon.net/news/212565_podatkov-zmni-shcho-neobkhdn-ukran-dlya-vstupu-v-s

30. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку: затв. Наказом МФУ від 09.03.2023 р. № z0168-95 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення 04.07.2024).

31. Скорнякова Ю.Б. Єдиний податок юридичних осіб: питання відображення в обліку та фінансовій звітності. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія «Економіка і управління». 2019. Т. 30(69). № 4. С. 146–153. URL: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-4-49>.

32. Сокольська Р.Б., В.Д. Зелікман, О Абрамян - Економіка і суспільство. Мукачево, 2018. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Ekonomika-i-suspilstvo-19-2018.pdf#page=134532>.

33. Теоретичні аспекти та методика здійснення аудиту податку на додану

вартість. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/226.pdf.

34. Шеремета В.П. Бухгалтерський облік податку на прибуток та відображення його у фінансовій звітності : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2018. 24 с.

35. Шот А., Платонова Ю. Проблеми та напрями вдосконалення обліку розрахунків за податком на додану вартість на підприємствах України. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2018. № 2. С. 151–160.

36. Шуневич А.С. Фіскальна ефективність податку на додану вартість в контексті оптимізації непрямого оподаткування / А. С. Шуневич // Вчені записки університету "КРОК". Серія : Економіка. - 2020. - Вип. 1. - С. 66-72. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzuk_2020_1_10

37. 0% чи без ПДВ – яку ставку вказати на рахунку-фактурі? URL: <https://bitfaktura.com.ua/blog/0-percent-chi-biez-pdv-iaku-stavku-vkazati-na-rakhunku-fakturi>.